

ANALIZA EKOLOŠKE POLITIKE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA NA PRIMJERU KRAŠ D.D.

Šimek, Monika

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Virovitica University of Applied Sciences / Veleučilište u Virovitici**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:165:600012>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**

Repository / Repozitorij:

[Virovitica University of Applied Sciences Repository - Virovitica University of Applied Sciences Academic Repository](#)

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Specijalistički diplomski stručni studij Menadžment

MONIKA ŠIMEK

ANALIZA EKOLOŠKE POLITIKE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA NA
PRIMJERU KRAŠ D.D.
DIPLOMSKI RAD

VIROVITICA, 2021

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Specijalistički diplomski stručni studij Menadžment

ANALIZA EKOLOŠKE POLITIKE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA NA
PRIMJERU KRAŠ D.D.
DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Održivi razvoj i društvena odgovornost

Mentor:
Željka Kadlec, univ.spec.oec., v.pred.

Student:
Monika Šimek

VIROVITICA, 2021

OBRAZAC 1b

ZADATAK DIPLOMSKOG RADA

Student/ica: **MONIKA ŠIMEK** JMBAG: **0307013710**

Imenovani mentor: **Željka Kadlec, univ. spec. oec., v. pred.**

Imenovani komentor: -

Naslov rada:

*Analiza ekološke politike u funkciji održivog razvoja
na primjeru Kraš d.d.*

Puni tekst zadatka diplomskog rada:

Prikupljajući i istražujući relevantnu stručnu i znanstvenu literaturu studentica će dati uvid u teorijske odrednice koncepta održivog razvoja, politike zaštite okoliša u RH i EU te ekološke politike u funkciji održivog razvoja. Povezujući teoretski dio rada, prikazom karakteristika koncepta održivog razvoja i aktivnosti na primjeni koncepta te osnovnim odrednicama politike zaštite okoliša kroz obilježja, akcijske programe, financiranje i zaštitu okoliša, s praktičnim dijelom rada koji se odnosi na analizu ekološke politike u funkciji održivog razvoja na primjeru Kraš d.d. kroz načela održivog razvoja i instrumente politike zaštite okoliša upotpuniti će se problematika rad i dati doprinos teorijskom definiranju ekološke politike RH u odnosu na zemlje EU.

Datum uručenja zadatka studentu/ici: **28.07.2021.**

Rok za predaju gotovog rada: **20.09.2021.**

Mentor:

Željka Kadlec, univ. spec. oec., v. pred.

Željka Kadlec

Dostaviti:

1. Studentu/ici
2. Povjerenstvu za završni rad - tajniku

ANALIZA EKOLOŠKE POLITIKE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA NA PRIMJERU KRAŠ D.D.

ECOLOGICAL POLICY ANALYSIS IN THE FUNCTION OF A SUSTAINABLE DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE KRAŠ D.D.

SAŽETAK

Svrha ovog rada je upoznati se s važnošću ekološke politike u funkciji održivog razvoja. Održivi razvoj je proces s ciljem održavanja prirodnih resursa koji istovremeno vodi brigu o ekonomskim, društvenim i okolišnim faktorima. U cilju ostvarivanja održivog razvoja i zaštite okoliša stvorena su temeljna načela jedinstvene politike zaštite okoliša i održivog razvoja. Danas čovjekov utjecaj na okoliš je sve veći te iz tog razloga stvorila se potreba za razvitkom politike zaštite okoliša Europske unije. Razvitkom zaštite okoliša i njegovih politika, stimulira se napredak za gospodarstveni razvitak EU s ciljem očuvanja okoliša te zdravlja i kvalitete života stanovništva. Analizom „Godišnjeg izvješća o stanju i poslovanju Kraš grupe u 2019, 2018 i 2017 godini“ utvrđuje se ekološka osviještenost poduzeća koji razvija svijest o održivom razvoju i zaštiti okoliša te na pozitivniji način odražava poslovanje poduzeća i ekonomski, društveni i okolišni učinak. Poduzeće uspješno provodi svoje strategije vodeći računa o prihvatljivim i obnovljivim sirovinama, kao i o ambalažnom otpadu, odgovornoj uporabi resursa te izvršavanju kompetetnih obuka usmjerenih na unaprjeđivanje svijesti zaposlenih kako bi na taj način poticali zaposlenike da se proaktivno ponašaju u skladu s politikom zaštite okoliša, te da redovno sudjeluju u procesu smanjenja onečišćenja okoliša kako bi doprinijeli očuvanju okoliša te pozitivnom poslovanju i efikasnosti poduzeća.

Ključne riječi: održivost, zaštita okoliša, ekološka politika, Kraš d.d.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. KONCEPT ODRŽIVOG RAZVOJA.....	2
2.1. Nastanak koncepta održivog razvoja.....	3
2.2. Karakteristike koncepta održivog razvoja.....	4
2.3. Aktivnosti na primjeni koncepta održivog razvoja u Republici Hrvatskoj i EU.....	6
3. EKOLOŠKA POLITIKA EU.....	9
3.1. Akcijski programi zaštite okoliša EU.....	10
3.2. Europska agencija za okoliš.....	13
3.3. Zaštita prirode.....	14
4. EKOLOŠKA POLITIKA U HRVATSKOJ.....	16
4.1. Obilježja politike zaštite okoliša u Hrvatskoj.....	16
4.2. Analiza stanja zaštite okoliša u Hrvatskoj.....	19
4.3. Financiranje zaštite okoliša.....	21
5. EKOLOŠKA POLITIKA U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA.....	22
5.1. Načela održivog razvoja i zaštite okoliša.....	23
5.2. Instrumenti politike zaštite okoliša.....	24
5.3. Međusobna povezanost održivog razvoja i ekološke politike.....	25
6. ANALIZA EKOLOŠKE POLITIKE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA NA PRIMJERU KRAŠ D.D.	29
6.1. Predmet i cilj istraživanja ekološke politike Kraš.....	30
6.2. Analiza ekološke politike poduzeća Kraš.....	30
6.3. Interpretacija rezultata i prijedlozi za poboljšanje.....	34
7. ZAKLJUČAK.....	37
8. POPIS LITERATURE.....	38
9. POPIS ILUSTRACIJA.....	42

1. UVOD

U radu se pojašnjava važnost održivog razvoja i zaštite okoliša. S obzirom da se radi o vrlo opširnoj temi, proći će se kroz ključne segmente navedene teze kako bi se detaljnije mogli objasniti aktualni problemi te stanje održivog razvitka, očuvanja prirode i okoliša u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj.

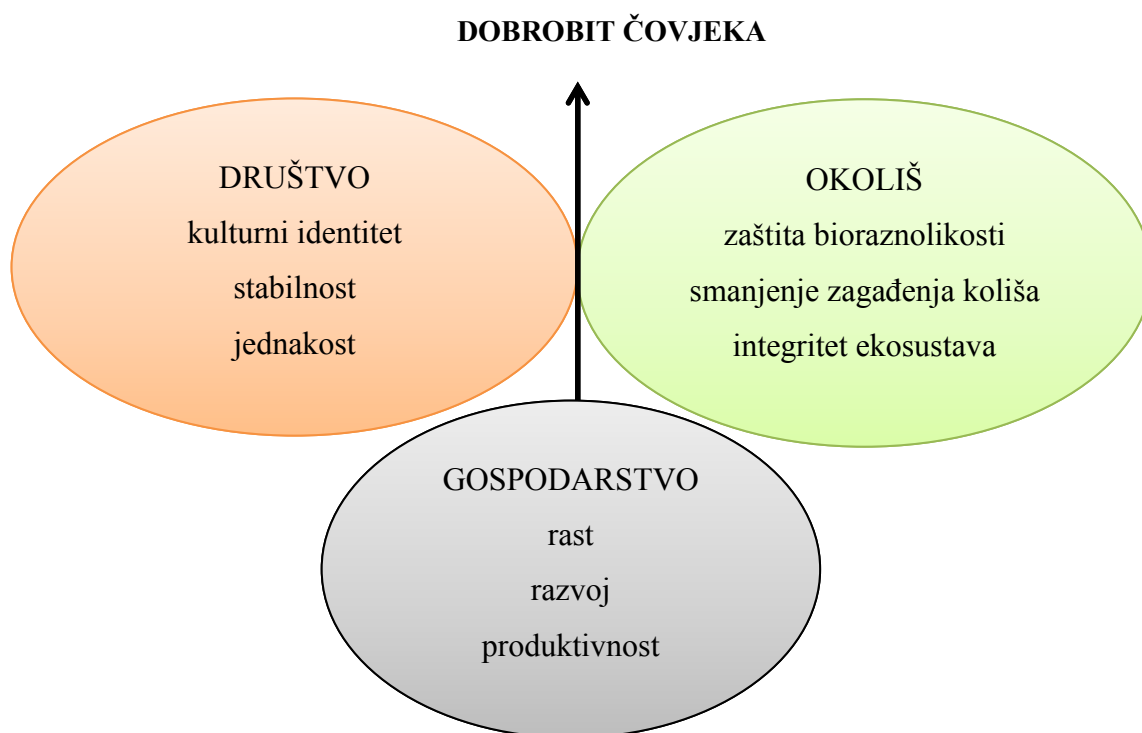
Problematika rada se odnosi na proučavanje i važnost koncepta održivog razvoja. Održivi razvitak predstavlja sinergiju između ekonomskih, društvenih i finansijskih faktora s ciljem održavanja ekosustava i prirodnih dobara. Jedna od značajnih uloga održivog razvoja poduzećima je integracija sustava upravljanja okolišem u skladu sa zahtjevima normi. Održivi razvitak pripomaže poslovnim subjektima na način da više se usmjeravaju na socijalne, gospodarske i ekološke karakteristike te doprinose poslovnim subjektima, vladi i civilnim društvima da se fokusiraju na održivost u sve navedene elemente. Cilj diplomskog rada je prikazati važnost ekološke politike u funkciji održivog razvoja. Ekološka održivost u svijetu je neophodna i na taj način povećava blagostanje ljudi reguliranjem brojnih sirovina tako da se upotrebljavaju za potrebe ljudi, dok s druge strane javlja se gospodarska održivost koja obuhvaća prirodni, društveni i ljudski kapital.

U prvom dijelu rada opisan je koncept održivog razvoja, njegov nastanak, temeljne sastavnice održivog razvoja te bitne karakteristike i aktivnosti održivog razvoja koje se provode u svijetu. Drugi dio rada govori o ekološkoj politici u funkciji održivog razvoja odnosno koja je povezanost između okoliša i održivog razvoja, njihova uloga i ciljevi te bitna načela i instrumenti provođenja politike zaštite okoliša. U trećem dijelu opisana je politika zaštite okoliša EU koja spriječava širenja negativnih utjecaja na okoliš, iskorištavanje prirodnih resursa iz okoliša i koja se temelji na načelima i programima okoliša u skorijoj budućnosti koja se zasniva na djelatnostima politike zaštite. U posljednjem, četvrtom dijelu rada prikazana je politika zaštite okoliša Republike Hrvatske koja se temelji na proaktivnom pristupu politike zaštite okoliša kao primarnoj, tžišnoj i europskoj politici Hrvatske te kojoj je očuvanje okoliša jedna od najvećih vrijednosti u razvitku. Osnovno polazište zaštite okoliša u Hrvatskoj odnosi se na onemogućavanje onečišćenja okoliša s krajnim ciljem, a to je unapređivanje održivog rasta, koji je u izravnoj vezi s projektima i politikama Europske unije.

2. KONCEPT ODRŽIVOG RAZVOJA

Dan danas je održivi razvoj baziran prema shvaćanju usklađenosti njihove tri ključne odrednice¹: društvo, okoliš i gospodarstvo što se može vidjeti kod Slike 1. koja prikazuje sastavnice održivog razvoja i njihove važne karakteristike. Prema Bilas, Franc, Ostojić (2017:4) „održivi razvoj je složeni proces čiji je temeljni zadatak osiguranje ravnoteže u svijetu kroz ekonomske, društvene i okolišne učinke s temeljnim ciljem, a to je briga za dobrobit čovječanstva. Zajednički cilj održivog razvoja je pozitivni ekološki, društveni i ekonomski učinak“. Održivi razvoj među prvima je utvrdila Svjetska komisija za okoliš i razvoj 1987 godine. Kako je održivi razvoj prolazio kroz povijest, srž je ostala ista.²

Slika 1. Temeljne sastavnice održivog razvoja

Izvor: Herceg, N. (2013): *Okoliš i održivi razvoj*, str. 259

¹ <http://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/> Glavne sastavnice održivog razvoja su društvo, okoliš i gospodarstvo. Društvo se odnosi na poticanje kulturološke raznolikosti i očuvanje kulturne baštine, postizanje ravnopravnosti svih članova društva. Okoliš podrazumijeva razvoj strategija i planova za očuvanje okoliša, dok gospodarstvo treba omogućiti porast blagostanja ljudi, održavanje stabilnosti cijena, uštedu troškova i ekonomsku efikasnost (24. 3. 2021)

² <https://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/> (24. 3. 2021)

Važno je naglasiti kako ne postoji samo jedan održivi razvoj i samo jedna održiva budućnost, nego se tu javljaju različiti scenariji s različitim međudnosima. Može se reći da budućnost može biti manje ili više održiva, dok kvaliteta života može biti čak i niža nego danas te na temelju toga bitno je shvatiti kako održivi razvoj nije samo jedan scenarij koji može biti pozitivan ili negativan, nego predstavlja fleksibilan proces čije karakteristike zavise od odnosa među kvalitetom okoliša, porasta stanovništva, tipa ekonomije s obzirom na način ponašanja prema prirodnim resursima i slično. Prema navedenom može se zaključiti kako danas održivi razvoj je bitan u mnogim područjima života te u interesu ima ispunjavanje različitih ciljeva kao što su sprečavanje narušavanja životnog standarda ljudi i u budućnosti, a najbitnije za izdvojiti je da održivi razvoj ovisi o samom čovjeku, njihovom odnosu prema okolišu i zapravo čovjek je taj koji raspolaze mogućnostima i koji odlučuje kako će postupati u odnosu prema prirodi, iskorištavanju prirodnih resursa i slično (Lay, 1993).

2.1. Nastanak koncepta održivog razvoja

Razan niz gospodarskih kretanja prethodio je nastanku koncepta održivog razvitka. Od 1972. godine organizirale su se mnogobrojne svjetske konferencije s Ujedinjenim narodima iz kojih je proizašlo niz ciljeva i mjera čija je zadaća ostvarivanje sinergije ekonomskog, društvenog i okolišnog učinka (Herceg, 2013). 1972. godine u Stockholmu održala se Konferencija Ujedinjenih naroda pod nazivom Stockholmska konferencija. U samu srž stavlja nužnost povećanja čovjekove osviještenosti o neophodnoj težnji održavanja i zaštite okoliša. Na Konferenciji je donesena Stockholmska deklaracija o biološkoj raznolikosti koja obuhvaća dvadeset šest pravila održavanja i poboljšanja ekosustava te pri tome je izveden sastavni dio održivog razvoja.³ Osamdesetih godina po prvi puta je opažena „Ozonska rupa“, a navedeni su glavni uzročnici njezinog stvaranja, a to su biokemijski-sintetski sustavi i na temelju toga nastala je Bečka deklaracija o očuvanju ozona i Montrealski sporazum o supstancama koje opterećuju ozon, koja je donesena 1985. godine u Beču (Črnjar, 2002). 1983. godine od strane Ujedinjenih naroda formirana je Svjetska komisija za okoliš i razvoj, nazivom Brundtlandina komisija. Koncept održivog razvoja po prvi puta se definira u izvještaju, nazivom „Naša zajednička budućnost“. Glavni razlog osnivanja komisije je istraživanje ubrzane pojačane preobrazbe ljudskog i prirodnog okoliša te negativni učinci na ekonomski i društveni razvoj.⁴ Izvještaj „Naša zajednička budućnost“ smatra se jednim od najznačajnijih dokumenta u

---

³ UNEP: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/medjunarodna-suradnja/unep-program-ujedinjenih-naroda-za-okolis/1134> (24. 3. 2021)

⁴ <https://dop.hr/komisija-gro-harlem-brundtland/> (24. 3. 2021)

povijesti razvoja koncepta održivog razvoja te navedeni razvoj je definiran kao razvoj koji upoznaje potrebe današnjih generacija bez ikakvih štetnih utjecaja na buduće generacije da susretnu vlastite potrebe. Naime, s obzirom na sve što je navedeno u izvještaju „Naše zajedničke budućnosti“ ostaje pitanje kakav je odnos održivog razvoja i dimenzija održivosti prema odgoju i obrazovanju jer navedeni čimbenici predstavljaju temeljne nositelje održivog razvoja. Koliko je zapravo bitno obrazovanje i odgoj prema održivom razvoju pokazuje velika svjetska konferencija koja je održana u Rio de Janeiru. Upravo na navedenoj konferenciji je donesen jedan od najvažnijih izvještaja, imenom Agenda 21. Agenda 21 označava koncept za održiv razvoj na regionalnom nivou za koji su se složile sve zemlje članice primjenjivati. Primjenom izvještaja stvorilo se puno akcijskih pothvata i programa te djelovanja unutar koncepcije održivog razvoja (Samuelsson, 2013). Izvještaj „Naša zajednička budućnost“ doprinijela je nastanku prvog Summita o Zemlji, 1992. godine u Rio de Janeiru, u Brazilu. Održavanjem Konferencije Ujedinjenih naroda izrečene su sljedeće konvencije: Deklaracija o okolišu i razvoju, Konvencija o biološkoj raznolikosti, Pravno neobavezujuća izjava o načelima šumarstva, Okvirna konvencija o klimatskim promjenama, Program za 21. stoljeće (Blewitt, 2017). Naime, izvještaj „Naša zajednička budućnost“ je predlagao da ovlasti vlade nastoje zajedničkim snagama analizirati opcije da se umanje štetni učinci čovjekovih utjecaja na prirodu tako da se očuva za nadolazeće generacije i prema tome je izvješće doprinijelo prvom Summitu o Zemlji. Bitno je naglasiti kako održivi razvoj se promatra načinom pomoću kojeg se ispunjavaju potrebe dosadašnjih i budućih naraštaja, a važno je kod provođenja raznih aktivnosti i odlučivanja u organizacijama da treba uzimati u obzir ekonomske i društvene čimbenike i ostale koji su vezani za zaštitu okoliša.⁵

2.2. Karakteristike koncepta održivog razvoja

„Pojam održivog razvoja obuhvaća ekonomsku uspješnost i društvenu odgovornost, uz istovremenu zaštitu prirodnih i ljudskih resursa. Polazeći od najraširenije definicije Lestera Browna, konstatira se da postoje tri važna elementa u koncepciji održivog razvoja“ (Drljača, 2012:6). Elementi se mogu povezati s karakteristikama koja se odnose na sljedeće elemente:

- Koncept razvoja – nema jedanko značenje kao i ekonomski rast, u planu se naglašava važnost strukturnog modela
- Koncept potreba – naglašava se važnost podjele temeljnih izvora za postizanje kakvoće života

---

⁵ <https://dop.hr/komisija-gro-harlem-brundtland/> (28. 3. 2021)

- Koncept budućih naraštaja – naglašava se sama srž održivog razvoja (Črnjar, 2002).

U koncepciji održivog razvoja bitno je razlikovati slabu, umjerenu i jaku održivost. Slaba održivost zasniva se na tome da su okoliš i njegova dobra samo jedan oblik kapitala, dok održivi razvoj zasniva se na međusobnoj razmjeni okolišnog i ekonomskog kapitala. Kasnije se sve navedene održivosti počinju smatrati jednako važnima, ali prednost se daje ekonomskom rastu kao najvažnijem cilju iz tog razloga jer se vjeruje da će tehnički napredak i razvoj razviti uvjete za ispunjavanje ljudskih potreba. Svaka od navedenih održivosti je specifična na svoj način i njome se žele zadovoljiti potrebe svih, bez ugrožavanja ostalih. Karakteristike su brojne, a tablica 1 prikazuje osnovne razlike između navedenih održivosti.⁶

Tablica 1. Razlike između održivosti

SLABA ODRŽIVOST	UMJERENA ODRŽIVOST	JAKA ODRŽIVOST
narušavanje postojećeg stanja okoliša	zaštita okoliša kao preduvjet gospodarskome razvoju	izmjene u društvu i stav ljudi ka okolišu
dodatna naknada	važnost i očuvanje prirodnih resursa	ulaganje u ekološki sustav

Izvor: prilagođeno prema Drljača, M. (2012): Koncept održivog razvoja i sustav upravljanja, str. 7

Naime, nadovezujući se na razlike između održivosti, glavnu ulogu ima održivi razvoj koji zahtijeva ravnotežu i načine kako bi se spriječilo sve što može ugroziti budućnost i s toga gledišta strategija održivog razvoja iziskuje:

- zaštita prirodnih resursa
- jednakost u podjeli resursa i bogatstva
- donošenje i uporaba dodatnih tehnologija
- razlika između modela rasta i modela razvitka
- odstupanje od djelatnosti koje bi uspjele narušiti potencijale u budućnosti
- priznavanje održivog razvitka kao znanstvenog pristupa (Drljača, 2012).

Prema prethodno navedenim elementima što koncepcija održivog razvoja zahtijeva, može se reći kako održivi razvoj predstavlja proces u ulozi države i gospodarstva. S jedne strane

⁶ <https://dop.hr/odrzivi-razvoj/> (27. 3. 2021)

govori o odnosu čovjeka i prirode, dok s druge strane može se promatrati kao nerealističan i tu dolazi do elementa gdje se održivi razvoj treba prihvatiti kao filozofski pristup (Cifrić, 2001). „Imajući na umu sve što se posljednja dva- tri desetljeća u smjeru pogoršanja kvalitete okoliša i biosfere zbiva u suvremenom svijetu, moglo bi se reći da je koncept održivog razvoja ona solucija u koju ljudski um polaže nade, s tim da se istovremeno nastavljaju one prakse koje povećavaju neodrživost“ (Lay, 1993:378). Osim toga, održivi razvoj ima niz karakteristika, a jedna od njih je da se temelji na uvjerenju da je moguće postići socijalni i ekonomski razvoj bez daljne štete za okoliš, da nastoji poboljšati kvalitetu života ljudi, promicanje akcija koje promiču održivi razvoj, umjereno korištenje neobnovljivih izvora i slično. Temeljni stupovi održivog razvoja su ekonomski, ekološki, socijalni.⁷ Ekonomski stup održivog razvoja treba pomoći pri održavanju stabilnosti cijena, zaposlenja uz uštedu troškova i treba pomoći pri porastu blagostanja ljudi. Može se reći kako je gospodarstvo alat za postizanje održivog razvoja. Ekološki stup služi za smanjivanje zagađenja okoliša, brigu o prirodnim resursima i zaštitu prirode tj. ekološki stup se definira kao temelj održivog razvoja. Socijalni stup odnosi se na poštivanje kulturne raznolikosti i očuvanje kulturne baštine te ravnopravnosti svih društava.⁸ Prema navedenom moglo bi se reći kako navedeni stupovi se isprepliću u konceptu održivog razvoja i isto tako se razlikuju. Ekonomski stup se još definira kao postizanje rasta, djelotvornosti i pravedne raspodjele bogatstva, socijalni podrazumijeva prisustvovanje u provođenju odluka, ostvarivanje društvenog statusa i slično, dok ekološki stup poštuje različite ekosustave i zaštitu prirodnih resursa (De Villa, Stubbs, Sumpor, 2009).

2.3. Aktivnosti na primjeni koncepta održivog razvoja u Republici Hrvatskoj i EU

„Neovisno o činjenici da je povećanje profita iz razdoblja u razdoblje jedan od temeljnih postulata koncepta neoliberalnog kapitalizma, na globalnoj, regionalnoj i nacionalnim razinama, koncept održivog razvoja nastoji se ugraditi u dokumentacijsku infrastrukturu i institucionalne okvire“ (Drljača, 2012:7). U rujnu 2015. godine u New Yorku donesen je koncept za Održivi razvoj koji je ustanovljen alternativnim ciljevima održivog razvoja (Agenda 30). Konceptom održivog razvoja namjerava se do 2030. godine odgovoriti za sve međunarodne pothvate predanim angažmanom na suzbijanju neimaštine i djelovanjem gospodarskim, društvenim i okolišnim sastvancama održivog razvitka (Bilas, Franc, Ostojić, 2017). Drugim riječima, u središte se stavlja rješavanje najvažnijih izazova danas u njihovoj međusobnoj povezanosti s gospodarskim, socijalnim, ekološkim i političkim dimenzijama.

⁷ <https://bs.warbletoncouncil.org/desarrollo-sustentable-4007> (27. 3. 2021)

⁸ <http://www.ra-igra.hr/koncept-odrzivog-razvoja/> (27. 3. 2021)

Agenda 2030 smatra se potencijalom za međunarodnu zajednicu koja svoj fokus usmjerava na ljude, planet, mir i partnerstvo s nadom da država sukladno sa svojim mogućnostima i sposobnostima poduzme sve da „nitko ne bude ostavljen po strani“. Provedbom Agende jačaju se načela vladavine, demokracije prava na regionalnoj i europskoj razini, dok s druge strane snižavaju se simptomi specifičnih kriza, konflikata i ostalih prijetnji.⁹ Naime, Agendom 2030 želi se dovršiti ono što nije postignuto naročito u smislu čovjekovih prava, jednakosti spolova, osnaživanje žena i mladih djevojaka. Provedbom programa Agende 2030 je navedeno sedamnaest ciljeva koji su specifični iz razloga jer obuhvaćaju ključna područja poput siromaštva, nejednakosti, ljudskih prava, zdravlja, prehrambene sigurnosti, rasta, zapošljavanja, upravljanja prirodnim resursima i slično (Bilas, Franc, Ostojić, 2017), a iz Tablice 2 može se vidjeti prvih pet postavljenih ciljeva održivog razvoja koji su vrlo važni jer danas prevladava problem nejednakosti. Bitno je provesti navedene ciljeve jer sve više djece živi u siromaštvu, svakome se treba pružiti kvalitetna socijalna usluga kako bi se spriječilo širenje nejednakosti. Svatko zaslužuje zdravstvenu zaštitu, obrazovanje te visokokvalitetnu skrb za djecu.

Tablica 2. Osnovni ciljevi Agende 2030

CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA – AGENDA 2030
Suzbiti sve aspekte siromaštva svagdje u svijetu
Suzbiti glad, doseći sigurnost hrane i kvalitetniju ishranu te poticati održivu poljoprivredu
Omogućiti zdrav život i poticati blagostanje za ljude svih naraštaja
Omogućiti humano i primjereno kvalitetno obrazovanje te poticati prilike cjeloživotnog učenja za sve
Steći rodnu ravnopravnost i ojačati sve žene i djevojčice

Izvor: prilagođeno prema Promijenimo naš svijet: Agenda 2030 za održivi razvoj, dostupno na www.mvep.hr (28. 3. 2021)

⁹ <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/> (27. 3. 2021)

Ispravno shvaćanje sadržaja i složenosti principa održivog razvoja jedan je od temelja za gospodarenje, pripremu i planiranje razvojne politike, realizaciju, nadziranje i na kraju ocjenjivanje djelotvornosti i učinkovitosti. Tek kad postane razumljivo što je bitno raditi, mogu se i definirati dužnosti u konceptu gospodarenja održivim razvojem (Villa, Stubs, Sumpor, 2009). Kada je riječ o aktivnostima na primjeni koncepta održivog razvoja u EU, prvih pet akcijskih programa zaštite okoliša odnose se na političke teze, a šesti program je zajednički donijelo predsjedništvo EU i Europski parlament. EU je uvažila model slabe održivosti prema kojem je ustanovila da hoće održavati bolji standard života i prema tome nastoji unijeti bolji dostup ekosustavima i nastoji pripaziti na učestala onečišćenja okoliša (Črnjar, 2002). „Hrvatska, bez obzira što je bila izvan izravnih integracija s EU zbog svoga položaja i odnosa s gospodarskim prostorom EU uredno je slijedila europske trendove u razvoju politike okoliša i općenito u upravljanju okolišem. Slijedom toga ona se i institucionalno razvijala veoma slično europskim zemljama“ (Bešker, 2015:134). Kada je riječ o aktivnostima održivog razvoja u svijetu, naglašava se o povelji UN-a u segmentu koja se svodi na globalne dugoročne ciljeve i pravila. Neki od tih ciljeva i načela su da se želi uspostaviti regionalni mir i stabilnost, graditi partnerske odnose između ljudi, postići regionalnu suradnju u utvrđivanju regionalnih problema i biti središte za ostvarivanje ciljeva (Drljača, 2012). Primjerice, primjena održivog razvoja u organizacijama od osobitog je značenja ukoliko se troši malo kapaciteta za ostvarivanje potreba potrošača i u kojem se sve više zagađuje priroda (Črnjar, 2002).

Zaštita okoliša nije samo zaštita živoga u neživom prostoru, već obuhvaća jedno i drugo. Štoviše, zaštita okoliša odnosi se na stvaranje gospodarskih aktivnosti i uvjeta opstanka života, uključujući i čovjeka. Kada je riječ o konceptu razvoja i ostvarivanju, Hrvatska mora prihvatiti ekološko moderniziranje kako bi se moglo provoditi ekologiziranje te u skladu s time se oblikuju dugoročni ciljevi zaštite. Održivi razvoj predstavlja dugoročni životni cilj modernizacijskih promjena, a zaštita okoliša njihov vrijednosni kriterij. Povezanost Hrvatske na različitim područjima poput ekonomskog, obrazovnog i slično, s europskim društvom, utječe na nacionalne strategije. Koncept održivog razvoja odražava se na Hrvatsku pa s toga je potrebno poznavanje globalnih razvojnih ciljeva i stanja u europskim zemljama i sustavno praćenje promjena (Cifrić, 2000). Temeljni ciljevi u zakonodavstvu i integracijskim politikama EU su konkurentnost, kohezija i održivi razvoj. Definiranjem održivog razvitka u užem smislu naglašava se značaj ekosustav u daljnjem razvoju, dok u širem smislu, time se implicira prihvaćanje triju aspekata razvoja: gospodarstva, društva i okoliša. Na temelju navedenoga je zapravo bitno naglasiti da gospodarstvo, socijalna okolina i

priroda trebaju promatrati u smislu ravnopravnih sastavnica održivog razvoja te najbitnije je upravljati ekonomskim razvojem u skladu s društvenim potrebama i dugotrajnom zaštitom prirodnih resursa te zadovoljavanjem želja i životnih potreba dosadašnjih naraštaja, ali bez narušavanja potreba budućih naraštaja (Kordej- De Villa, Stubbs, Sumpor, 2009).

3. EKOLOŠKA POLITIKA EU

Politika zaštite okoliša odnosi se na upravljanje okolišem koja obuhvaća spriječavanje širenja negativnih utjecaja na okoliš, iskorištavanje prirodnih resursa iz okoliša i slično. Danas čovjekov utjecaj na okoliš je sve veći i upravo zbog nesvjesnosti djelovanja čovjeka na prirodu ostavlja mnoge posljedice te iz tog razloga se stvorila potreba za razvitkom politike zaštite okoliša. Što se tiče Europske unije, ona ima najviše standarde za zaštitu okoliša koja omogućava zaštitu i čuvanje zdravlja i kvalitete življenja stanovnika u Europskoj uniji (Horvat, 2016). „Osim Europske komisije, važne institucije uključene u upravljanje procesom politike okoliša su Europsko vijeće, Europski sud pravde i Europska agencija za okoliš“ (Blagojević, 2019:18). Isto tako, Europska unija naglašava važnost gospodarskog razvoja i kakvoće ekosustava razvijeniji zemalja te analizira ekološku osviještenost učinaka u usporedbi s drugim državama. Naime, može se reći da svi programi i ciljevi EU su i za očekivati zbog posljedica globalizacije svjetskog tržišta i činjenice da za ekološku osviještenost moraju odgovarati svi sudionici njezinog stvaranja. Glavni čimbenici koji su zapravo utjecali na razvitak politike zaštite okoliša EU su pretpostavke koje se odnose na prekogranična zagađenja i razvijanje učinkovitog i održivog gospodarskog rasta. Prema navedenome može se istaknuti kako sam razvoj politike zaštite okoliša je pridonio većoj učinkovitosti proizvodnje, smanjenju onečišćenja okoliša i ispravnijoj uporabi prirodnih izvora (Bešker, 2005).

S obzirom kako se razvijala politika zaštite okoliša EU tako je došlo i do smanjenja onečišćenja okoliša i prema navedenome toga može se zaključiti kako je došlo do unaprijeđenja u nekim područjima, ali dalje se javlja i ostaje određen broj ekoloških problema koji se ne mijenja kao primjerice to što u većim gradovima dolazi do onečišćenja zraka poput smoga koji je i danas velik problem, zatim odbacivanje štetnih kemikalija u okoliš i slično. U današnjem svijetu buka i razna onečišćenja koja nastaju može se prepisati i automobilskom prometu koji se samo pogoršavaju pa temeljem toga nastali su akcijski programi uvođenja zaštitnih mjera zaštite okoliša (Črnjar, 2002). Principi očuvanja prirode Europske unije svrstavaju se kao vodeći u cijelome svijetu. Strategijom zaštite i očuvanja prirode pospješuju

se prirodni resursi EU, zaštita okoline te čuvanje cjelokupnog dobrostanja stanovništva i kvalitete ljudskog življenja EU-a (Blagojević, 2019:18). Realizacija strategije zaštite okoliša i politike održivog razvoja obuhvaća temeljne postupke: pravno iznošenje pravilnika u regionalne formalne sustave pojedinačnih zemalja članica i realnu uporabu pravilnika očuvanja prirode. Njihova jednostavna uporaba zavisi prema uslovima u sklopu svake države članice. Države se susreću na razne načine s primjenom politike zaštite okoliša, a to najviše ovisi o gospodarskom i ekonomskom razvoju te ljudskim potencijalima koji se bave temama očuvanja okoliša (Smolčić Jurdana i Korošec, 2013).

3.1. Akcijski programi zaštite okoliša EU

Problemi zagađenja prirode koji su se pojavili na nivou EU pokušali su se srediti usvajanjem i implementacijom većeg broja akcijskih programa za okoliš te tako je došlo do nastanka sedam akcijskih programa za zaštitu okoliša (Kordej De Villa, 2003). Isto tako jedan od važnih instrumenata je program LIFE koji je osnovan 1992. godine sastavljen od Europske komisije koji ujedno označava ekonomski instrument Europske unije kojemu je cilj sufinanciranje projekta koji u središte stavlja naglasak na očuvanje prirode i klimatske promjene. Samom realizacijom programa potiče se održivi razvitak, uspješnije očuvanje zaštite okoliša te smanjenje učinaka klimatskih i prirodnih nepogoda. Više od 28 godina, projekti koji su vezani uz očuvanje prirode, Europska unija cijelo vrijeme započinje sa subvencioniranjem projekata s aspekta očuvanja prirode i prirodnih resursa, a proračun LIFE-a veći je nego dosada (Djogaš, 2020). Prikaz akcijskih programa koji su uspostavljeni od 1973. do 2020. godine u Europskoj uniji opisan je u Tablici 3.

Tablica 3. Prikaz akcijskih programa Europske unije

Prvi akcijski program (1973-1976)
Svi negativni i štetni utjecaji trebaju se kontrolirati i naučno uvrđiti, a razvojni potencijal treba biti kompaktibilan s okolišnim održivim zahtijevima: upotreba temeljnih pravila o emisijama i utvrđivanje sustava kvalitete
Drugi akcijski program (1977-1981)
Nastavak je prvog programa, odnosi se na propise za različita područja okoliša (zrak, voda, tlo)
Treći akcijski program (1983-1986)
Navedeni program je obilježio prvo zvanično opredjeljenje Europske zajednice za implementaciju ekonomskih i društvenih smjernica u temeljnu strategiju zaštite prirode. Ističe važnost elemenata

dogovorenog razvoja i potrebu izrade studija učinka na okoliš prije početka obnove gospodarskog ili tehničkog objekta. Očekuje se slabljenje emisije štetnih stakleničkih plinova u industrijskim pogonima.
Četvrti akcijski program (1987-1992)
Program predstavlja suvremeni princip promišljanja i novi prilaz zaštiti okoliša. Pružanje financijske pomoći za ekološko bezopasno djelovanje i istodobno pokreće alat za ekološku primjenu. Iskazuju se visoki kriteriji očuvanja okoliša, a industrijske grane koje ne izvršavaju te kriterije, neće moći funkcionirati u središtu organizacije. Izraženost ciljeva u industriji, prometu i energetici.
Peti akcijski program (1993-2000)
Program je usredotočen najvećim dijelom na sređivanju svjetskih problema, poput demografskih promjena, erozije tla, padalina, efekt staklenika itd. Programom se htjelo efikasno izvršiti načelo onečišćivač plaća, a izgrađuje se i cijeli paket gospodarskih pravilnika očuvanja prirode.
Šesti akcijski program (2002-2012)
Programom se namjeravala pokrenuti Europska strategija; preporučuju se važni ključni zadaci strategijskog usmjerenja: unaprijeđenje realizacije dosadašnjeg zakonodavstva, uvrstiti bitne skupine koje se bave sređivanjem strategija očuvanja prirode u stvaranju ostalih strategija, uspješna komunikacija socijalnih skupina, jačanje i motiviranje stanovnika, poticanje efektivne politike.
Sedmi akcijski program (2012-2020)
Program definira sljedeće temeljne ciljeve: očuvati, održati i povisiti prirodne resurse Europske unije, preobraziti Europsku uniju u razvojno, efikasno, ekološko i produktivno poduzetništvo minimalnom granicom emisije CO ₂ , štititi stanovništvo Europske unije od utjecaja rizika za njihovo blagostanje i zajedništvo usklađenih s prirodom, pojačati dobrobiti okruženja Europske unije u središtu ekosustava boljom realizacijom, popraviti osnovanost strategije Europske unije u središtu prirode na pokazateljima i iskustvu, pružiti investiranje u strategiju okoliša i gospodarsku strategiju te sređivanje pratećih troškova spojenih s prirodom, potaknuti osviještenost pitanja u interakciji s prirodom i sukladnost strategija, unaprijediti stabilnost gradova u središtu Europske unije, poticati efikasnost Europske unije u utvrđivanju svjetskih zadataka isprepletanih s okolišem i klimom.

Izvor: prilagođeno prema Smolčić Jurdana D., Korošec, M. (2013): Politika zaštite okoliša - integralni dio koncepta Europske unije, str. 612.

Prvi program akcije za zaštitu okoliša je nastao 1973.-1977. godine. Načelo „onečišćivač plaća“ počinje biti središte pokretanja čitave ypolitike zaštite okoliša. Kako bi se proveo taj program, potrebno je bilo usvojiti kriterije za okoliš, proizvode i proizvodne postupke i brojne kategorije naknada radi promicanja zagađivača za poduzimanje raznih mjera kako bi se na taj način smanjili vlastiti troškovi. Drugim riječima, prvi akcijski program

temeljio se na smanjenju negativnih posljedica na okoliš, očuvanju prirodnih resursa, ekološkoj ravnoteži i biološkoj raznolikosti (Črnjar, 2002).

1977. godine za razdoblje 1977-1981. EZ (Europska zajednica) je donijela drugi akcijski program za zaštitu okoliša. Primjenom prvog i drugog akcijskog programa došlo je do pojave integriranja pojedinačnih politika zaštite okoliša kojom se željelo smanjiti emisija opasnih kemikalija u okoliš i slično tome. Može se reći da drugi program je bio namijenjen za rješavanje problema odnosno, proširen je na prvi program (Blagojević, 2019).

Treći akcijski program svodi se na period od 1983. do 1986. godine. Predstavlja globalnu strategiju koja potječe od rješavanja nesporazuma očuvanja okoliša i razumne upotrebe resursa i ekosustava (Črnjar, 2002). „Taj program je prebacio naglasak s kontrole zagađenja na zaštitu od zagađenja i potiče uvođenje novih čistih tehnologija. On također predlaže usklađivanje politika zaštite okoliša s ostalim politikama zajednice“ (Blagojević, 2019:19). Pojavom trećeg akcijskog programa koji je bio donesen 1983. godine, već se vidio napredak u pristupu zaštite okoliša. Treći program u središte stavlja odrednicu koja iziskuje ekonomske i socijalne promjene kako bi samim time došlo do smanjenja nastanka ekoloških problema. Resursi okoliša mogu se definirati kao temelj budućeg razvoja. Glavni čimbenici gospodarske strategije postaju ekološki kriteriji gdje se postavljaju standardi zaštite okoliša, a politika zaštite okoliša integrira se sa ostalim politikama poput energetske, transportne politike i slično (Andročec, 2017). „U sklopu četvrtog programa zaštite okoliša Zajednica je posebnu pozornost posvetila razradi metoda utvrđivanja šteta i načinu uspostavljanja nadzora i praćenja. Osim toga, financiranje ekoloških projekata, u kojem sudjeluje i Svjetska banka, usmjereno je i na posebno zaštićena područja Sredozemlja, što može imati određenog odraza i na Hrvatsku“ (Črnjar, 2002:301).

Četvrti program predstavlja period od 1987. do 1992. godine. Naime, program donosi novi pristup okolišu gdje primarni cilj Europske unije je povezivanje ekološke politike s ostalim politikama. Europska agencija za okoliš se utemeljuje i započinje provođenjem zelenih poduhvata počevši od Europske investicijske banke (Blagojević, 2019). Osim navedenoga, bitno je naglasiti kako sve veća pojava problema okoliša je uvjerala Europsku komisiju kako uspostava strogih standarda više nije opcije, nego je neophodna te zapravo četvrti program temelji se na strategiji održivog razvoja (Andročec, 2017).

Peti program je donesen u razdoblju od 1993. do 2000. godine te se nadovezuje na četvrti program u smislu da se temelji na strategiji održivog razvoja. Ovaj program je bio okrenut budućnosti i stabilnoj i dugoročnoj održivosti. Kako je već poznato da u prijašnjim vremenima su osmišljeni i stvoreni ekološki standardi, tehnološki postupci i racionalno

korištenje resursa, ovaj program prvenstveno je usmjeren na rješavanje globalnih problema poput klimatskih promjena, ozonskih rupa i slično (Črnjar, 2002).

Šesti akcijski program (2002-2012) naziva se „Okoliš 2010: Naša budućnost, Naš izbor“ kojim se definiraju ekološki ciljevi za narednih deset godina. Program se odnosi na uspostavljanju socijalne odgovornosti poslovnog okruženja gdje poduzeće nije usredotočeno isključivo prema ostvarivanju prihoda, već na zaposlene, društvo i zajednicu s ciljem poboljšanja kvalitete života. Naime, danas je društveno odgovorno ponašanje važno za svaku organizaciju da bi na taj način postigle povoljan efekat na zajednicu i prirodu. Navedeni program bazira se na sedam strategija, a to su zagađenje zraka, onemogućavanje stvaranja i ponovne upotrebe otpada, čuvanje biljnog svijeta, očuvanje tla, prihvatljiva primjena konzervansa i održiva primjena izvora energije i zaštita prirodnih bogatstva. Navedene strategije svode se na oblikovanje strategije zaštite okoliša Europske unije i osiguravanje očuvanja prirode strategije održivog razvoja (Blagojević, 2019).

„Sedmi akcijski program za okoliš za razdoblje do 2020. godine donijet je u skladu s Ugovorom iz Lisabona te je usmjeren na ostvarivanje ciljeva strategije Europa 2020, gdje se dio ciljeva odnosi na klimatske promjene“ (Andročec, 2017:23). Mnoge države članice su preuzele ovaj program kao temelj za izgradnju vlastite strategije politike. Navedeni program je pridonio dobrim rezultatima u pružanju bržih i boljih smjernica u politici zaštite okoliša. Isto tako, povišena je efikasnost i uspješnost središtu okoliša. Na temelju navedenih svih sedam akcijskih programa Europske unije može se zaključiti kako programi služe kao strategije kojom se provodi Europska unija i njime su definirani najvažniji ciljevi zaštite okoliša i mjere potrebne za ostvarivanje te se treba naglasiti kako Europska unija ima jasnu svijest o potrebi djelovanja na globalnoj razini (Blagojević, 2019).

3.2. Europska agencija za okoliš

Europska agencija za okoliš je formirana 1990. godine i predstavlja agenciju Europske unije čiji je glavni zadatak pružiti informacije o okolišu i informacije koje se odnose na razvoj, usvajanje, realizaciju i procjenu politike zaštite okoliša, kao i široj zajednici. Svrha istraživanja ove Europske agencije za okoliš je ta što agencija analizira sve podatke, dokaze, utjecaje i uzroke posljedica u okolišu kako bi mogla otkriti i osmisлити rješenja i tako pridonosi politici EU za očuvanje okoliša. Osim toga, pomaže državama članicama u donošenju bitnih odluka o unaprjeđenju okoliša te usklađivanju informacija o okolišu. Kako bi se postiglo učinkovitije upravljanje zaštite okoliša i prirodnih resursa, dolazi do razvijanja i

primjene raznih instrumenata zaštite okoliša. Osim navedenoga, agencija prikuplja podatke nacionalne važnosti koje služe za provedbu europskih prikupljenih rezultata te izgrađuje i očituje indikatore i priopćenja o zbivanju okoliša. Agenciju obuhvaća 33 zemlje članice, dok sa šest zemalja postiže dobre odnose. Može se reći kako cilj Agencije je pružanje pomoći i zemljama članicama u provođenju važnih odredba o unaprjeđenju okoliša, pitanja vezana za zaštitu okoliša i to sve sa svrhom usklađivanja informacija o okolišu (Blagojević, 2019).

Vizija agencije do 2030. godine je postizanje održivosti u Europi na temelju pouzdanih informacija i saznanja za donošenje objektivnih odluka o prioritetima i rješenjima u skladu s ambicioznim ciljevima iz europskih politika. Na temelju navedenoga može se zaključiti kako Europska agencija želi pridonijeti novom i boljem razvoju održivosti, nastaviti razvijati i podupirati okoliš i resurse te jačati doprinos na temelju svojih politika i mjera. Najvažniji zadatak agencije je upravo rad vezan za okoliš i klimu te kako bi se osigurala održiva budućnost Europska agencija za okoliš ima za razdoblje od 2021-2030 godine ima u vidu ostvarivanje sljedećih ciljeva:

- ✓ zaustavljanje gubitka bioraznolikosti i obnavljanje ekosustava
- ✓ postizanje nulte neto stope emisija stakleničkih plinova 2050. i klimatske otpornosti
- ✓ ispunjenje cilja nulte stope zagađenja za netoksični okoliš
- ✓ ostvarenje resursne učinkovitosti u kružnom gospodarstvu
- ✓ uvrštavanje održivosti u sve politike EU.¹⁰

3.3. Zaštita prirode

Danas ljudsko djelovanje ima sve veći utjecaj na posljedice prirode i okoliša s velikim utjecajem na ekosustav, klimu, floru i općenito na ljudsko zdravlje i dinamiku života te takav proces se i dalje nastavlja. Strategija očuvanja okoliša Europske unije u izravnoj je vezi s najvažnijim internacionalnim deklaracijama o očuvanju okoliša, a to su:

- Deklaracija o biološkoj raznolikosti
- Ramsarska deklaracija (Deklaracija o močvarama)
- Deklaracija o svjetskoj trgovini oštećenih tipova divljih životinja i biljaka (Blagojević, 2019).

Prethodno navedene konvencije stvaraju sastavni dio Strategije zaštite biološke raznolikosti Europske unije do 2020. godine. Primarni zadatak je spriječiti pad ekološke osebnosti u čitavom svijetu. Kako bi provela te ciljeve, Europska unija ima nekoliko instrumenata na

---

¹⁰ <https://www.eea.europa.eu/hr/publications/eea-i-eionet-strategija-za> (2.5. 2021)

raspolaganju, a to su čitava središta zaštite okoliša i očuvanja ekosustava, ekološka mreža NATURA 2000, brojna istraživanja i podaci, restrikcije očuvanja raznih prirodnih staništa i razvijanje ekoloških elemenata stimuliranja gospodarskog napretka poput zelene infrastrukture. Zelena infrastruktura omogućuje rješenja za okolišne, socijalne i ekonomske probleme. Osim toga, temelji se na razumijevanju dobrobiti koje pruža priroda ljudima i ulaganja koja održavaju te pogodnosti. Isto tako, infrastruktura može pružiti više funkcija u istom području kao na primjer, okolišne funkcije koje se odnose na očuvanje biološke raznolikosti, društvene funkcije poput zelenih površina i gospodarske funkcije poput stvaranja radnih mjesta.¹¹ Jedan od temelja koji je nastao je Natura 2000 koja predstavlja ekološku mrežu čiji je osnovni zadatak jamčiti dugotrajnu održivost najznačajnijih i najugroženijih tipova i okruženja. Mreža se temelji na osnovnim područjima – jedinstvena područja održanja koje su zemlje članice dužne utvrditi osnovom Direktive o staništima te okruženje specifičnog očuvanja kojom se određuju osnovom Direktive o pticama. Države članice imaju puno obaveza, a jedna od obaveza je da trebaju pokrenuti sve smjernice koje su potrebne za očuvanje populacije vrsta divljih ptica na nivou koji paše prirodnim, stručnim i kulturološkim zahtjevima te su obvezne provoditi nužne smjernice za zaštitu, održavanje ili ponovnu izgradnju potrebne raznovrsnosti i veličine staništa za sve tipove divljih ptica (Ofak, 2016). Prema navedenome, treba istaknuti kako postoji novi razvojni koncept koji se temelji na konceptima održivog razvoja i zelene ekonomije, a to je bioekonomija koja uključuje proizvodnju alternativnih prirodnih tokova i njihovu transformaciju u hranu, ekoproizvode i energiju. Prvi Globalni summit bioekonomije je održan u Berlinu 2015. godine gdje je odlučeno kako bioekonomija će prvenstveno doprinijeti ekološkom rastu, zadacima održivog rasta i ublažavanju klimatskih izmjena, te da je Europska unija nositelj energije ovakvog aktualnog koncepta. U svemu tome, uloga Europske unije je da želi postići učinkovitu i održivu ekonomiju, dugoročnu uporabu izvora ekoloških resursa u industrijskim granama uz istodobno održavanje ekosustava i očuvanja prirodnih resursa i okoliša (Blagojević, 2019). Uspokos tome, danas u okruženju i dalje nastaju mnogi ekološki problemi s kojima se treba boriti, a Europska unija ima različite perspektive kada je riječ o zaštiti okoliša. Upravo zbog tih problema, u Europi su izrađena dva scenarija razvoja za budućnost: Globe I. kao scenarij budućeg razvoja koji zadržava postojeće ekonomske i ekološke trendove današnjeg razvoja i Globe II. u čiji je scenarij ugrađeno mnogo novih tehnoloških, ekonomskih i ekoloških

---

¹¹ <https://www.eea.europa.eu/hr/articles/zelena-infrastruktura-bolji-zivot-uz> (12.5. 2021)

kriterija kako bi se mogli razviti novi načini rada, razmišljanja i življenja te da bi se stanovnicima omogućila kvalitetnija i ugodnija budućnost (Črnjar, 2002).

Naime, nadovezujući se po pitanju Nature 2000, treba istaknuti kako ona ne upotrebljava regionalne sisteme očuvanja okoliša, već ih dopunjuje (Ofak, 2016). Treba naglasiti kako nekolicina središta politike održivosti Europske unije se u većoj mjeri usklađuje sa švedskom nacionalnom strategijom. Primjerice, Švedska ukazuje kako očuvanje okoliša nije u protutezi sa zadatkom ostvarenja više stope profitabilnosti u gospodarstvu te zapravo Švedska se ističe kao ekološki najosviještenija država u svijetu. Strategija očuvanja prirode u Švedskoj je temelj održivog razvitka, a nove i napredne tehnologije zaštite okoliša doprinose gospodarskom porastu na brojne načine (Smolčić Jurdana i Korošec, 2013). „Postupak uspostavljanja ekološke mreže dug je proces koji traje godinama. No to ne znači da zaštita područja, koja će tek postati područja od interesa za Europsku uniju kad ih usvoji Europska komisija, ne treba biti pružena odmah čim je u Hrvatskoj stupila na snagu Uredba o ekološkoj mreži. Naime, odredbe o očuvanju ekološke mreže moraju se odnositi i na područja koje država članica uvrsti na nacionalnu listu“ (Ofak, 2016:645).

4. EKOLOŠKA POLITIKA U HRVATSKOJ

„Prirodni okoliš je ključni dio gospodarskog i društvenog kapitala i jedan od pokretača gospodarskog razvitka Republike Hrvatske, osobito imajući u vidu značaj turizma kao gospodarske djelatnosti. Posljednjih se godina sustav zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj kontinuirano poboljšava. Međutim, kako bi se dosegli standardi i postigla odgovarajuća razina usluga, kao i potpuna usklađenost s pravnom stečevinom EU“ (Nekić i Krajnović, 2014:44). Naime, bitno je naglasiti kako očuvanje okoliša predstavlja jednu od najvećih vrijednosti u razvitku Hrvatske te s toga na području zaštite okoliša Hrvatska je sudionik mnogih pravnih instrumenata kao što su konvencije, sporazumi, protokoli putem kojih ostvaruje međunarodnu suradnju. Znatno broj europskih zemalja, pa tako i Hrvatska u središtu očuvanja okoliša ima vertikalno i horizontalno zakonodavstvo, čije uredbe nadziru očuvanje okoliša u ostalim segmentima (Blagojević, 2019).

4.1. Obilježja politike zaštite okoliša u Hrvatskoj

Konvencija o očuvanju prirode u Republici Hrvatskoj naglašava kako je zemlja ustrajna u obnovi institucionalnog sistema u skladu s internacionalnim ugovorima i sustavima europske i svjetske organizacije koja će jamčiti stalnu, kontinuiranu i djelotvornu zaštitu

okoliša. Sklapanjem Sporazuma o stabilizaciji i priključivanju unutar Europske unije i Republike Hrvatske, očuvanje prirode je stekla u Hrvatskoj položaj značajne regionalne politike. Osnovno polazište očuvanja prirode odnosi se na smanjenje razaranja okoliša, s namjenom poticanja održivog razvoja, koji je sukladan s projektima i strategijama Europske unije (Andročec, 2017). Kada je riječ o Hrvatskoj, naglasak se stavlja da je to zemlja u pogledu biološke raznolikosti i prirode jedna od najbogatijih europskih zemalja. Međutim, s druge strane najveća prepreka u Hrvatskoj je razaranja i manjak prirodnog okruženja poput ishoda poljoprivredne proizvodnje te velikih središta oranica i livada koja se mogu dovesti u opasnost da se unište. Primjerice, raspoloživost vode u Hrvatskoj je zadovoljavajuća, ali njihova geografska i vremenska raspodjela je nezadovoljavajuća. Upravo te izmjene koje se zbivaju u prirodi prouzročene su prirodnim fenomenom, ali i učinkom ljudske djelatnosti i na taj način narušavaju kvalitetu vode. Osim toga, obnovljivi izvori energije također nemaju određeni postotak u energetskej strukturi, ruralni učinci ugroženi su od strane štetnih učinaka koji se primjenjuju u predjelu vrućih klimatskih izmjena, primjerice suša i požara. Prema tome, hrvatska moderna središta i naselja su premalo izdržljiva na klimatske izmjene i katastrofe (Nekić i Krajnović, 2014).

Deklaracijom o zaštiti okoliša određeni su osnovni ciljevi politike zaštite okoliša u Hrvatskoj, a odnose se na:

- kontinuirano održanje biološke raznovrsnosti prirodnih populacija i ekološke održivosti
- promicanje spomenika kulturne tradicije i isplativosti ekološkog regionalnog blaga
- razumno upotrebljavati i upravljati ekološkim dobrima
- podupirati upotrebu obnovljivih izvora energije
- podupirati primjenu proizvoda i procesa korisnih za prirodu
- procijeniti, kontrolirati, onemogućiti, zaustavljati i uklanjati negativne učinke na okoliš,
- osviještenost o potrebi očuvanja prirode u edukativnom i razvojnom procesu
- izvijestiti širu javnost o situaciji prirode i prisustvovanju u očuvanju prirode
- spojiti sistem i organizacije čuvanje prirode Hrvatske s regionalnim normama i organizacijama (Črnjar, 2002).

Navedenu deklaraciju je donio sabor Republike Hrvatske 1992. godine koja je u skladu s europskim ugovorima i sistemima europske i svjetske zajednice te njima se kompletno osigurava stalna, kontinuirana i djelotvorna zaštita okoliša. 2007. godine donesen

je drugi Zakon o zaštiti okoliša pomoću kojeg se pružila bolja i efikasnija zaštita okoliša, a 2013. godine taj je zakon usljed donošenja različitih prava Europske unije vezanih za zaštitu okoliša u hrvatski formalni redosljed promijenjen. Očuvanjem prirode omogućuje se sačuvanje okoliša, ekosustava te razumna upotreba prirodnih resursa i energetske izvora te predstavlja najkvalitetniji pristup za prirodu u skladu uravnoteženog življenja i odrednice održivog rasta (Andročec, 2017). Uspoređujući politiku drugih razvijenih zemalja, trebalo bi se ugledati na njih te donijeti gospodarske zakone očuvanja okoliša i u ekološku politiku postaviti cijene, troškove i tržište kako bi bile što prihvatljivije za ekonomske subjekte. S obzirom na navedene ciljeve politike zaštite okoliša, može se očekivati da će se zaštitom okoliša i brže aktivirati ekonomski rast (Črnjar, 2002). Period poslije 2000. godine označen je održavanjem sredstava u očuvanju okoliša. Ministarstvo zaštite započinje proces okoliša i prostornog uređenja sa svrhom zaštite okoliša, dok završetkom 2002. godine utemeljuje se Agencija za zaštitu okoliša te Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Ministarstvo zaštite okoliša obuhvaća uvjete za održivi razvoj te poslove na temelju očuvanja okoliša i njegovanje prirode u direktnoj vezi s politikom održivog razvoja RH. Hrvatska agencija za okoliš i prirodu obuhvaća izvršavanje izvora kreditiranja, pripreme, realizacije i razvitka u području očuvanja, korištenja obnovljivih izvora energije s ciljem očuvanja zaštite okoliša i prirodnih dobara kao osnovnih uvjeta održivog razvoja. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost predstavlja odredište pribavljanja i investiranja proračunskih poticaja u koncepte i pothvate očuvanja ekosustava, izvora energije i korištenja djelotvornosti obnovljivih izvora resursa, a proračun kapitala upotrijebljava se za provođenje očuvanja okoliša i energetske efikasnosti, a ponajviše se koriste za očuvanje i bolji napredak razine zraka, kopna i tekućine te otklanjanje nastanka klimatskih izmjena i čuvanje ozona, otklanjanje odlagališta smeća i snižavanje stvaranja smeća i slično (Blagojević, 2019). Dakle, prema navedenom vidljivo je kako strategija očuvanja prirode u Hrvatskoj je kompatibilna sa strategijom očuvanja prirode Europske unije. Osim toga, Hrvatska treba biti u toku te stalno kontrolirati izmjene u pravosuđu Europske unije i primijeniti ih u vlastite pravilnike te surađivati prema poboljšanju smjernica neophodnih za zaštitu okoliša i smanjenje zagađenja (Andročec, 2017). Jedan od važnijih regionalnih izvještaja očuvanja okoliša i održivog razvitka koji definira zadatke za očuvanje prirode i označava temeljni element realizacije strategije čuvanja okoliša u Hrvatskoj je Plan zaštite okoliša Republike Hrvatske za period do 2020. godine. Plan se daje za 2020. godinu i usklađen je sa Zakonom o zaštiti okoliša te s politikom održivog razvitka Republike Hrvatske pomoću kojeg će se nadomjestiti dosadašnji Nacionalni plan zaštite okoliša iz 2002. godine. Vizija navedenog Plana je prvenstveno očuvanje prirode koja će

ostalima osigurati normalan i ugodan život u održavanoj prirodi te s politikom koja olakšava održiv razvoj za sadašnje naraštaje i naraštaje koji tek dolaze (Djogaš, 2020).

4.2. Analiza stanja zaštite okoliša u Hrvatskoj

Izvješće o stanju okoliša predstavlja temeljni izvještaj očuvanja okoliša u Hrvatskoj pomoću kojeg se ocjenjuje ukupno stanje okoliša države te se procijenjuje djelotvornost poduzetih mjera zaštite okoliša za neki određeni period. Izvješće je vrlo važan alat kojim se država služi kako bi imala uvid u točno stanje okoliša tj. sadrži prikaz postizanja zadataka politike i koncepta, dokumenti o situaciji okoliša u središtu za koje se izvješće prihvaća, dokumenti o učincima pojedinačnih pothvata na okoliš, prosudbu stanja, ocjenu djelotvornosti provedenih mjera, dokumenti o kontroliranju stanja okoliša i institucionalnome sistemu upravljanja okolišem te upotrebi financijskih sredstava za očuvanje prirode, analiza upotrebe izrade novih ili izmjena i dopuna postojećih dokumenata te drugi dokumenti od važnosti za očuvanje prirode (Čizmić, 2014). „Zakonom o zaštiti okoliša definirana je obveza izrade Izvješća o stanju okoliša kojeg Vlada Republike Hrvatske svake četiri godine podnosi Hrvatskome saboru, a u proceduru ga upućuje Ministarstvo zaštite okoliša“ (Androćec, 2017:41). Izvješće je sastavljeno prema koncepciji pritisak-stanje-odgovor i raspoređena je u sljedeće grupe:

- 1) stanje okoliša koje se dijeli na četiri temeljne komponente: atmosferu, pedosferu, hidrosferu i biosferu te svaka od navedenih komponenta razrađena je po obrascu stanje-pritisaci-odgovori društva na stanje i pritiske
- 2) opći pritisci na prirodu koji su kategorizirani na osnovne komponente odabranih indikatora pritisaka, a to su socijalni i ekonomski
- 3) komentari zajednice s pokrenutim mjerama zaštite prirode koji predstavljaju temeljne odgovore na pritiske i stanje okoliša u skladu s time ih je u proteklom razdoblju izvršavala Republika Hrvatska¹²

Naime, može se reći kako analiza stanja okoliša za svaku državu je vrlo važna te uloga izvještaja o stanju okoliša je vrlo bitna jer se pomoću izvještaja mogu uvidjeti problemi, posljedice i što bi trebalo mijenjati pa zaključno s time može se smatrati kako okoliš je osnovni resurs svake države. Međutim, u današnje vrijeme teže se procijenjuje važnost okoliša i sve više dolazi do nastanka problema kao što su kvaliteta zraka, vode i zbrinjavanja

---

¹² <http://www.haop.hr/> (13. 5. 2021)

otpada s kojima se susreće i Hrvatska (Djogaš, 2020). Osim toga, dolazi do pojave raznih uzročnika koji utječu na degradaciju okoliša te se dijele u dvije temeljne skupine:

- prirodni uzročnici
- antropogeni uzročnici.

Prirodni uzročnici su uglavnom uzrokovani preobrazbom zemlje, a antropogeni su izazvani isključivo ljudskom aktivnošću te u nastavku se mogu detaljnije vidjeti glavni uzročnici degradacije okoliša (Črnjar, 2002).

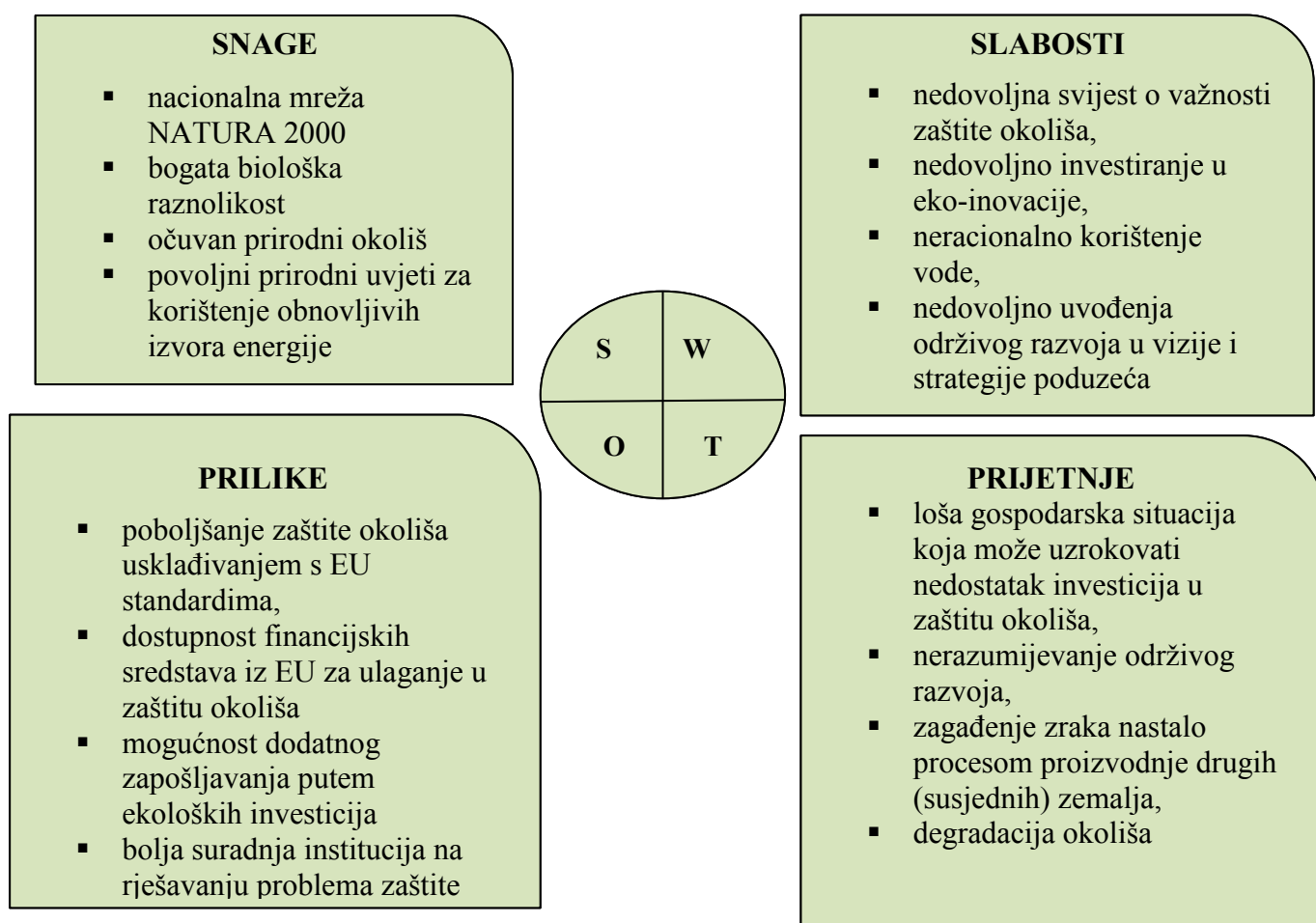
Slika 2. Glavni uzročnici degradacije okoliša

Izvor: prilagođeno prema Djogaš M. (2020): Analiza fiskalnog učinka politike zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj str.32

S obzirom na navedene uzročnike važno je naglasiti kako zapravo danas s razvojem i unapređenjem tehnologije pojavljuje se sve više komunalnog otpada te bitno je naglasiti kako je to jedan od većih problema kada se govori o degradaciji okoliša i njezinoj zaštiti. Međutim, sve više se potiče realizacija upravljanja otpadom točnije onemogućavanja njegova stvaranja i promicanja ponovne primjene prolazeći postupak recikliranja. Za Hrvatsku se može reći kako ju prati pozitivan trend u učinkovitom korištenju resursa i to pokazuje činjenica da je smještena između države s najmanjim stvaranjem otpada u EU-u. Naime, kojom god se metodom služi, otpadom treba pažljivo gospodariti (Črnjar, 1997). U pogledu zaštite okoliša, očuvanju prirodnih dobara i ekosustava, Hrvatska je jedna od najrazvijenijih zemlja članica po pitanju vrijednih resursa i njihovog osiguranja (Nekić i Krajnović, 2014). Hrvatska ima brojne snage, ali i slabosti kada se govori o zaštiti okoliša te slika 3 prikazuje SWOT analizu stanja očuvanja okoliša u Hrvatskoj.

Slika 3. SWOT analiza stanja očuvanja okoliša u RH

Izvor: prilagođeno prema Nekić, B., Krajnović A. (2014): Politika zaštite okoliša u RH nakon pristupanja europskoj uniji, str.49

4.3. Financiranje zaštite okoliša

Očuvanje okoliša, njegovo sprječavanje i otklanjanje šteta zahtijeva stalna financijska sredstva. Politika zaštite okoliša u Hrvatskoj se pokriva iz raznih čimbenika te izvori za financiranje omogućuju se iz državnog budžeta, budžeta jedinica regionalne i lokalne uprave i iz Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te se također mogu koristiti iz fondova Europske unije, donacija i slično. S obzirom na dosadašnje analize, pokazalo se da Fond za zaštitu okoliša je od značajnijih temelja financiranja programa očuvanja okoliša, pri čemu evidentira stvari putem sistema naknada temeljem načela „onečišćivač plaća“. Dakle, kako bi se poticalo učinkovitije upravljanje u području zaštite okoliša to će se ostvarivati pomoću raznih instrumenata te s toga bitnu ulogu ima financiranje zaštite okoliša kako bi se doprinijelo održivom razvoju, poboljšanju kvalitete okoliša i slično (Djogaš, 2020). „Hrvatska

je 2016. godine potrošila 295,7 milijuna eura na mjere zaštite okoliša, 15% više u odnosu na godinu prije. Od toga je 1,1 mil. eura dodijeljen za upravljanje otpadnim vodama, 1,5 mil. eura za smanjenje onečišćenja a 23,9%, odnosno 70,7 mil. eura dodijeljeno je za zaštitu bioraznolikosti i krajobraza. Od 2012. do 2016. godine ukupna državna sredstva za zaštitu okoliša iznosila su 1,066 milijardi eura“ (Blagojević, 2019:39). Fond za zaštitu okoliša formiran je izvanproračunskim portfeljom sa zadatkom skupljanja raspoloživih prihoda koji obuhvaćaju:

- kreditiranje programa, planova i sličnih djelatnosti u središtu zaštite i održive uporabe ekoloških resursa, poboljšavanje gospodarstva okolišem i onemogućavanje zagađenja prirode
- programa, projekata i sličnih djelatnosti kojima se pojačava energetska učinkovitost i upotreba obnovljivih izvora energije
- pokretanje procesa upravljanja specifičnim vrstama otpada (Andročec, 2017).

Prema navedenim izvorima financiranja važno je naglasiti i pogodnosti kreditiranja očuvanja prirode pomoću EU fondova koji uključuju period 2014. godine. Osim toga, Hrvatska primjenjuje različite instrumente s većom naknadom u provedbi politike zaštite okoliša, a to se odnosi na pristojbe uporabe voda, pristojbe za zagađenje prometa, pristojbe za zagađenje zraka i pristojbe za upravljanje otpadom. Kako bi sredstva mogla se prikupiti i koristiti, ulogu u tome posjeduje Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost. Izdaci strategije očuvanja okoliša dijele se na ulaganja i rashode te se investiraju tako da se formiraju značajni sustavi očuvanja prirode. Naime, nemoguće je precizno prosuditi ukupna investiranja u očuvanje okoliša jer ne postoji ni jedan jedinstveni način pomoću kojeg bi se pratili svi troškovi (Djogaš, 2020).

5. EKOLOŠKA POLITIKA U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA

Posljedice koje su se događale godinama u svijetu su uzrokovale zagađenja koja su dovela do velikih ekoloških problema te pojavom tih problema nastao je razlog za razvitak politike zaštite okoliša koja se odnosila na odnos čovjeka prema prirodi s ciljem očuvanja prirodnih resursa. Nastankom ekološke politike istovremeno se razvijala svijest o ograničenosti prirodnih resursa. Politika zaštite okoliša predstavlja odnos ljudi prema prirodi i zaštiti okoliša i njihov način postupanja i čuvanja od zagađenja. Prema navedenome, može se reći da je bitno kako se čovjek ponaša i ophodi prema okolišu. Očuvanje okoliša je prije svega nužno za zdravlje čovjeka, ali isto tako i za zrak, biljne i životinjske vrste (Blagojević, 2019).

„Ključni događaj u području zaštite okoliša i Europske unije bila je Konferencija Ujedinjenih naroda o ljudskom okolišu održana u Stockholmu 1972., na kojoj je pitanje zaštite okoliša predstavljeno kao globalni cilj“ (Smolčić Jurdana i Korošec, 2013:606).

5.1. Načela održivog razvoja i zaštite okoliša

Europska unija je izložila stavke održivog razvoja koje se odnose na utvrđivanje pitanja zaštite prirode pomoću održive proizvodnje i potrošnje te koji bi morali pripomoći ostvarivanju ciljeva održivog razvoja (Smolčić Jurdana i Korošec, 2013). Ciljem ostvarivanja održivog razvoja i zaštite okoliša usvojena su jedinstvena i temeljna pravila europske strategije očuvanja okoliša i održivog razvoja koje prikazuje Tablica 3.

Tablica 4. Načela održivog razvoja i zaštite okoliša

Načelo prevencije	Načelo opreza	Načelo onečišćivač plaća	Načelo zajedničke ili diferencijalne odgovornosti društva
Procjena rizika	Poduzimanje mjera	Plaćanje troškova sprječavanja, nadziranja onečišćenja	Različit udio razvijenih zemalja i zemalja u razvoju
Izbjegavanje štetnih posljedica na okoliš	Sprječavanje i kontrola mogućih štetnih posljedica	Troškovi naknade štete	Vođenje računa o degradaciji okoliša

Izvor: prilagođeno prema Črnjar, M. (1997): Ekonomija i zaštita okoliša, str.271

Načelo prevencije u osnovi želi spriječiti nastanke novih šteta za okoliš te procijeniti rizike koji bi se mogli dogoditi u budućnosti. Načelo opreza predstavlja instrument koji se može primijeniti kada postoji neka aktivnost ili potencijalan rizik za ljude ili okoliš. Cilj načela onečišćivača je spriječiti i ukloniti nepogodnosti u prirodi koje su ostavile posljedice prema zaštićenim vrstama, prirodnim staništima, vodi i tlu. Načelo zajedničke ili diferencijalne odgovornosti društva odnosi se na zajedničko djelovanje država, poduzeća, zemalja koji imaju zajedničku obavezu, a to je čuvanje okoliša te da zajednički djeluju. Bitno je naglasiti kako su sva navedena načela bitna i imaju svoju ulogu i važno ih je poznavati, primjenjivati u praksi te znati gospodariti okolišem kako bi se spriječili štetni utjecaji na samu

prirodu.¹³ Načela politike zaštite okoliša postaju sve više segment većine socijalnih, gospodarskih i teritorijalnih programa razvoja. Može se zaključiti da cilj tih načela je uspostavljanje odnosa između društva i prirode radi očuvanja ekološke ravnoteže (Blagojević, 2019).

5.2. Instrumenti politike zaštite okoliša

Politika čuvanja okoliša provodi se pomoću alata učinkovite zaštite okoliša koji variraju prema ekonomskim, političkim, društvenim i ostalim prilikama. Politika očuvanja okoliša kategorizira se u temeljne grupe:

1. Regulativni instrumenti
2. Samoregulacijski instrumenti
3. Gospodarski (tržišni) instrumenti
4. Institucionalni mehanizmi (Črnjar, 2002).

Regulacijski instrumenti označavaju zakonsku direktivu kojoj je glavna zadaća zaštititi okoliš na način da se kažnjava nepoštivanje pravilnika, ustava i zakonodavnog okvira. Uloga države je da donosi opće okolišne zakone kojima se određuju okviri za zaštitu ekosustava. Učestali aspekt ustanovne direktive zagađenja je definiranje okolišnih propisa pri čemu se nastoji utvrditi i procijeniti posljedice koje onečišćuju okoliš (Herceg, 2013). Politika zaštite okoliša vodila se najčešće pomoću regulacijskih instrumenata, međutim tokom 90-ih godina u većem broju je došlo prema većoj uporabi financijskih instrumenata. Vrste financijskih elemenata dijele se na ekološke poreze, ekološki polog, ekološke dozvole, subvencije i ekološko osiguranje (Blagojević, 2019). Ekološki porez je namet države koji onečišćivač treba platiti zbog onečišćenja okoliša. Prema navedenom, ekološki porez se može tumačiti kao neki pritisak na one koji zagađuju okolinu u smislu očuvanja životne zajednice. Ekološkim dozvolama može se trgovati te one imaju funkciju kontrole onečišćenja okoliša i čuvanje prirodnih resursa. Subvencije potiču onečišćivače da promijene svoje ponašanje, dok ekološko osiguranje predstavlja rizik plaćanja ekoloških šteta (Črnjar, 2002). Samoregulacijski instrumenti odnose se na dobrovoljne sporazume i ugovore koji predstavljaju načine za ostvarivanje ekoloških ciljeva na način da se spriječe rizici koji nastoje prouzrokovati regulacijske i ekonomske instrumente. Zadatak ovog instrumenta je potaknuti poduzeća, organizacije na ekološko ponašanje u skladu s ekološkim zakonodavstvom i propisima (Jerković, 2020). Kako bi politika zaštite okoliša bila uspješna najvažniju ulogu

---

¹³ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir> (15. 4. 2021)

upravo ovdje ima država i organi vlasti koji su odgovorni za upravljanje okolišem. Međutim, bitno je naglasiti da je potrebna određena razina stručnog znanja i općenito ekološka svijest stanovništva iz tog razloga da se može bolje razviti i provoditi politika zaštite okoliša. Može se reći kako svaki od navedenih instrumenata ima vrlo važnu ulogu u prikupljanju financijskih sredstva i sve to u svrhu zaštite okoliša (Blagojević, 2019).

5.3. Međusobna povezanost održivog razvoja i ekološke politike

Kada je riječ o održivom razvoju i ekološkoj politici može se reći kako se međusobno isprepliću i povezuju. Naime, ekološka održivost u svijetu je neophodna i kao takva ojačava zajedništvo ljudi očuvanjem brojnih energenata koje se upotrebljavaju za čovjekove želje, dok s druge strane javlja se gospodarska održivost koja obuhvaća prirodni, društveni i ljudski kapital. Proces upravljanja okolišem sastoji se od praćenja i organiziranja politike okoliša, provođenja politike i ciljeva okoliša, provođenja pravilnika i dokumenata, zakonodavne obnove sustava i uporabe, procjene i unaprijeđenja. S obzirom na navedeno, uloga ekološke održivosti je velika u smislu rasta proizvodnje i zapošljavanja, a tome je pridonijela pojava novih eko proizvoda i eko inovacija (Jularić, 2014).

Danas očuvanje prirode postaje globalni problem i iziskuje globalna rješenja. Održivi razvoj i ekološki sustavi trebali bi biti u prirodnoj ravnoteži. Naime, neki od značajnijih prinosa poduzeću održivom razvoju predstavljaju integraciju sustava upravljanja okolišem sukladno s pravilima norme ISO 14001 (Drljača, 2012). Polazeći od toga da je zaštita okoliša dio održivog razvoja, može se istaknuti kako održivi razvoj i okoliš su međusobno povezani. Naime, ekološka politika u sebi sadrži načela održivog razvoja kao što strategija održivog razvoja u sebi sadrži načela i kriterije zaštite prirode i okoliša. Drugim riječima, može se reći kako održivi razvoj i okoliš se nadopunjuju te održivi razvoj nastoji ostvariti ravnotežu za očuvanjem sastavnice okoliša kao prirodnog dobra (Cifrić, 2000). Osim toga, održivi razvoj predstavlja ravnotežu između gospodarskih, društvenih i ekoloških faktora koji ima za cilj omogućiti održivu upotrebu prirodnih dobara bez štete za okoliš i buduće naraštaje. Primjerice, investiranja u štednju izvora energije i prihvatljivog, održivog tržišta obnovljivih izvora energije donosi puno dobiti poput smanjenog uvoza energije i na taj način se izražava nezavisnost na energetsom tržištu uz poboljšanje zaštite okoliša te može se zaključiti na temelju navedenoga kako održivi razvoj i okoliš u mnogim pogledima su nerazdvojni odnosno nadopunjuju se.¹⁴

---

¹⁴ <https://www.hbor.hr/tema/zastita-okolisa-odrzeni-razvoj/> (15. 4. 2021)

„Zaštita okoliša podrazumijeva održavanje prirodnih uvjeta i ravnoteže u biosferi uz racionalno korištenje svih resursa u procesu gospodarskog i društvenog razvoja. Zaštitne mjere imaju zadatak sprječavanja štete, a sastoje se od ograničenja dopuštene koncentracije onečišćivača osiguranja disperzije poboljšanja tehnoloških postupaka s obzirom na onečišćenje prijelaza na gospodarske djelatnosti, promjena prostornog rasporeda i sl“ (Jularić, 2014:11). Osim toga, kada se radi o ekološkoj svjesnosti, moguće ju je odrediti kao temelj koji se usredotočuje na negativne učinke ophođenja ljudi prema okolišu. Postoje najmanje dva temelja koji motiviraju čovjeka na brigu za okoliš. Prva skupina su ekocentrični pojedinci koji poštuju okoliš zbog njegovog postojanja, dok druga skupina su antropocentrični pojedinci koji tumače da prirodu treba čuvati zbog njezine važnosti za obnavljanje i povećanje standarda života stanovništva. Bitno je naglasiti i važnost potrošača u određivanju smjernica održivog razvoja. Na primjer, ako su kupci ili potrošači ekološki osviješteni, odnosno izabiru i upotrebljavaju zelene proizvode, takvim pristupom oni utvrđuju na koji način će se distribuirati. Prema tome dolazi do postajanja ekološki osviještenog potrošača koji vodi prema uspjehu gospodarskog održivog razvoja (Jakšić, Ham, Redek, 2010).

Danas o okolišu odlučuju potrošači, poslovni ljudi i upravo zbog toga gospodarski i politički sustavi trebali bi se temeljiti na sudjelovanju svih članova društva kada je riječ o donošenju važnih ekoloških odluka. Ekološka pitanja moraju postati opći dio svih ljudi (Črnjar, 2002). Kada je riječ o odnosu zaštite okoliša i održivog razvoja može se reći kako koncept održivog razvoja treba biti postavljen kao skup formaliziranih ciljeva u politici očuvanja okoliša. Održiv razvoj se odražava na zaštitu okoliša, a osobito kada se radi o biološkoj raznolikosti koja se odnosi na raznolikost ekosustava, raznolikost vrsta, genetsku raznolikost i klimatske promjene. Shvaćanje održivog razvoja je vrlo specifično jer sama održivost nastoji umanjiti različite konflikte i to one za prirodno bogatstvo unutar društva, a na globalnoj razini između društva i općenito konflikta čovjeka s „prirodom“. Od svih konflikata najviše je izražena ona o obnovljivim prirodnim dobarima i zagađenosti prirode. Kako bi se to promijenilo potrebno je oblikovati strategiju zaštite prirode na međunarodnoj i nacionalnoj razini (Carter, 2004). Kada se govori o kvaliteti ekosustava za nju je bitno reći da se mora održavati zdravom, a to važi za lokalnu, regionalnu i nacionalnu razinu. Regionalna održivost posebno ističe pitanje regionalne mreže preko koje se regionalna održivost može prepoznati, a to su zahtjevi prema ekosustavu, globalitet, dugoročnost, nepovratnost i cjelovitost. Kako se pojačavaju učinci prema okolišu, proces gospodarenja i življenja može se održavati ako se uvažavaju ekološka ograničenja održivosti (Cifrić, 2000).

Prvenstveno, održivost doprinosi ciljevima zaštite okoliša (zaštita ekosfere), financijskoj stabilnosti (stabilnom gospodarskom razvoju) i društvenoj pravednosti (pravedna raspodjela životnih šansi). Dimenzije trebale bi sve zajedno stvarati jednu ideju, a ni jedna od njih ne bi trebala imati prednost pred ostale dvije. Sve tri moraju stvarati ideju održivosti i tvoriti jedinstveni magičan sustav. Ekonomska, društvena i ekološka održivost trebaju poštivati ekosustav i zaštitu prirodnih resursa. Definiranje održivosti naziva se još „magični trokut“ pa prema tome dijeli se tri su ključna strateška cilja održivog razvoja:

- zaštita ekosfere – odnosi se na održavanje podnošljivosti prirode, upotreba obnovljivih resursa, najmanja upotreba neobnovljivih resursa
- uravnotežen gospodarski razvitak – uključuje porast kvalitete življenja, visoka stopa zaposlenosti, izvangospodarska ravnoteža
- pravedna raspodjela životnih šansi – uključuje načelo pravednosti naspram pojedinaca, odnosa sjevera i juga, odnosa istoka i zapada te između generacija (Cifrić, 2000).

S obzirom na prethodno navedeno može se iznijeti zaključak kako održivi razvoj i okoliš odnosno ekološka politika ne idu jedno bez drugoga. Naime, održivi razvoj zahtijeva politiku zaštite okoliša koja će osigurati dovoljno, posebice u očuvanju prirodnih resursa i razvijanja tehnologija koje su prihvatljive za okoliš (Kordej-De Villa, Stubbs, Sumpor, 2009). Održivi razvoj promatra se s tri različite, globalne razvojne perspektive. Prva je perspektiva takmičenja gdje održivi razvoj se definira preko nekih institucija kao što je primjerice Svjetska banka. Druga je perspektiva astronauta koja ukazuje da iz velikih visina Zemlja se vidi kao jedinstvena cjelina života. Zadnja je perspektiva zavičaja koja uključuje lokalnu i regionalnu razinu koje su vrlo važne za razvijanje strategije zaštite okoliša te zahtijevaju neke specifične važnosti kao što su tradicija, biološka raznolikost i slično (Cifrić, 2000). Povezanost održivog razvoja i okoliša ne odvija se jednako, već se odnosi na različita vremenska razdoblja. Priroda ima svoju dinamiku, a društvo svoju. Isto tako potrebno je štititi okoliš da kasnije ne bi došlo do trajnih posljedica i negativnih učinaka u budućnosti (Cifrić, 2001). Poznato je da održivi razvoj tenelji se na ekološkom, ekonomskom i socijalnom aspektu, iako je u početku više pažnje se pridavalo ekonomskom i ekološkom aspektu, ali s vremenom se posvećivalo i socijalnom aspektu. Održivi razvoj može predstavljati ekološki svjestan potrošač kojemu kvaliteta okoliša označava neko određeno zadovoljstvo tj. sreću iz tog razloga jer nekim ljudima je važan ekološki učinak proizvoda tijekom odluke o kupnji, dok većina njih je manje ili sasvim neinformirana o ekološkim utjecajima proizvoda koje kupuju (Frajman-Jakšić, Ham, Redek, 2010). Temelj održivog razvoja je usklađenost s poslovanjem odgovarajućih središta: gospodarstvo, društveno područje, okoliš. Usmjerenost

održivog sustava prema zaštiti okoliša je takav da treba zaštititi koncept ekosustava i pripaziti na njihovo pojačano korištenje. U središte stavlja očuvanje prirodne raznovrsnosti, održivost energije i ostalih ekoloških osobina koje prvenstveno nisu definirane kao ekonomski resursi (Smolčić Jurdana i Korošec, 2013). Dakle, može se reći da zamisao održivog razvitka je direktan način za realiziranje raspodjele gospodarskog rasta i očuvanja okoliša u skladu s time da se može ostvariti gospodarski razvoj i istovremeno očuvati okoliš. Radi se o modelu koji se okreće prema slaboj održivosti jer naglašava važnost vođenja održive strategije uz najveću upotrebu stručnih postignuća i novijih tehnologija sa zadatkom očuvanja prirodnih resursa i zaštite okoliša (Herceg, 2013). Važno je naglasiti da održivi razvitak kao politički segment, uključuje pet temeljnih načela koji imaju utjecaj na okoliš, a to su:

- Vladavina - održivi razvitak primjenjuje vladavinu tijekom sređivanja problema okoliša i međusobne ravnopravnosti
- Ravnopravnost – uključuje probleme koje se odnose na socijalnu i financijsku nejednakost
- Načelo jednakosti - zaštita planeta za buduće generacije
- Načelo uključivanja - usmjerava se na odnos drugačijih sektora u zemlji te iziskuje administrativnu reorganizaciju
- Planiranje - održivi razvitak je važno planirati jer zavisi o djelovanju nacionalnih, društvenih i gospodarskih faktora (Smolčić Jurdana i Korošec, 2013).

Dakle, kako bi došlo do ostvarenja ciljeva održivog razvoja, neophodno je pronaći objašnjenja za snjižavanje neimaštine, razvijanja socijalne jednakosti i osigurati očuvanje prirode pa prema navedenom, to je samo jedan od razloga koji pokazuje odnos održivog razvoja i okoliša (Blewitt, 2017). Bitno je zaključiti da zaštita okoliša mora povezivati održivi razvoj kao ideju koja uvažava ideje održivosti i raznolikosti. U skladu s time se oblikuju dugoročni ciljevi zaštite te pravni, ekonomski, tehnološki instrumenti i slično. Održivi razvoj je dugoročni životni cilj koji je željan promjena, a zaštita okoliša njegov vrijednosni kriterij koja predstavlja vrijednosti prirodnih dobara (Cifrić, 2000).

6. ANALIZA EKOLOŠKE POLITIKE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA NA PRIMJERU KRAŠ D.D.

Za analizu ekološke politike u funkciji održivog razvoja odabrano je poduzeće Kraš d.d. iz razloga jer se istaknulo po važnosti kvalitete proizvoda i kontrole u poslovanju čiji je cilj zadovoljenje potreba potrošača. Osim toga, jedan od razloga zašto je odabrano ovo poduzeće je zato jer uspješno i pozitivno provodi politiku zaštite okoliša u odnosu na ostala poduzeća koja nemaju odgovarajuće certifikate ni ne vode toliko računa o zaštiti okoliša te ovim praktičnim primjerom se pokazuje koliko je poduzeće ekološki osviješteno i odgovorno.

Kraš d.d. Zagreb predstavlja vrlo značajno poduzeće po proizvodnji u Europi, pri čemu pruža raznolike i povoljne proizvode. Poduzeće je zasnovano 1911. godine u Zagrebu. Misija Kraša je stvaranje višegodišnjog povjerenja zajednice, tradicijom i kvalitetom, dok vizija je nasljeđe Kraša kao snažna kompanija koja se ističe raznolikim proizvodama pri čemu uvijek gura prema naprijed, voljna sačuvati konkurentsku prednost u svijetu i dobiti ostala tržišta te tako realizirati temeljne ciljeve svojih zaposlenika, vjernih i zadovoljnih kupaca, ulagača, poslovnih partnera, i šire zajednice. Sveukupna proizvodnja planirana je sukladno sa svjetskim prehrambenim standardima, a uz to se primjenjuju postroženi zahtjevi za ostvarivanje najviše kvalitete. S obzirom na današnji razvoj suvremene tehnologije te zahvaljujući znanju i iskustvu stručnih osoba, Poduzeće je stvorilo status temeljem proizvodnje kvalitetnih delicija i unikatnih brandova. Brandovi poduzeća imaju uspješnu poziciju u svojim proizvodnim skupinama, te se svrstavaju među najjače marke u klasi proizvoda veće potrošnje. Kraš svoje ciljeve definira u sklopu strategije kvalitete, strategije okoliša i strategije energetske djelotvornosti. Zadovoljenjem kvalitete, zdravstvene valjanosti i sigurnosti proizvoda, kao i važnosti u okruženju očuvanja okoliša poduzeće je obnovilo implementirani sustav upravljanja koji uključuje standarde ISO 9001, ISO 14001, IFS, HACCP, košer i halal.¹⁵

Slika 4. Logotip poduzeća Kraš d.d.

Izvor: <https://www.kras.hr/> (20. 5. 2021)

¹⁵ <https://www.kras.hr/hr/o-nama/o-nama/kras-grupa> (20. 5. 2021)

6.1. Predmet i cilj istraživanja ekološke politike Kraš

Kraš u okruženju očuvanja okoliša upravlja segmentima okoliša radi suzbijanja neželjenih učinaka, koristeći istovremeno dosadašnje zakone, pravila i definirane ciljeve sustava upravljanja okolišem sukladno normi ISO 14001 pa u skladu s time, predmet istraživanja je ukazati na osviještenost poduzeća o brigi za okoliš i njihovom odgovornom ponašanju te rad na obnovi, uspješnosti u promicanju sistema gospodarenja prirodom i tehnološkom djelotvornošću u skladu s normama ISO 14001 i ISO 50001.¹⁶ Cilj ovog istraživanja je prikazati na praktičnom primjeru kako poduzeće Kraš učinkovito i vješto primjenjuje svoje strategije vodeći brigu o ekološkim instrumentima te o razgradivim proizvodima i smislenoj uporabi svih izvora energije i provođenju specifičnih poduka usredotočenih na razvijanje svijesti djelatnika.

6.2. Analiza ekološke politike poduzeća Kraš

Prema godišnjim izvještajima o stanju i poslovanju iz 2017, 2018 i 2019 godine analizirat će se ekološka politika poduzeća Kraš d.d. Izvještaj o stanju i poslovanju iz 2017. godine ukazuje na energente, električnu energiju, vodu, gradsku vodu, otpadne vode i otpad i emisije u zrak. Potrošnja energije temelji se na potrošnji toplinske energije i zemnog plina te uporaba se izražava postotkom uporabe izvora energije po toni gotovog proizvoda sukladno pokazatelju efikasnosti uporabe energije. Naime, u 2017. potrošnja energije bila je veća za 1,6 % što u izvještaju naglašava da sunčanija ljeta ne prolaze u korist štednji električne energije. Isto tako, izvještaj pokazuje da potrošnja vode je bila veća za 8%, dok pravovremenom rekonstrukcijom oštećenja kanalizacijskih cijevi poduzeće je spriječilo povećani gubitak vode. Potrošnja zemnog plina bila je manja za 4,2%. Otpad se dijeli na opasni i neopasni te kako bi poduzeće smanjilo prosječnu dozu otpada, otpad se sortira na odredištu stvaranja prema raznoraznim kategorijama otpada, djelomično prerađuje i dostavlja osobi zaduženoj za pribavljanje, prijevoz, preradu, uporabu ili saniranje. U promatranom razdoblju u 2017. godini u izvještaju je navedeno kako se nije dogodio ni jedan događaj neumjerenog ispuštanja kemikalija koje uništavaju ozoni.¹⁷

Prelazeći na 2018. godinu poduzeća Kraš, u izvještaju je navedeno kako potrošnja električne energije je bila veća nego u 2017. godini za 0,9 %. Trend godišnjeg uvećanja vlage zraka je i dalje bio vidljiv koji je imao negativan učinak u smislu uvećane želje za rashladnom

¹⁶ <https://www.kras.hr/hr/o-nama/nase-odgovornosti/zastita-okolisa> (20. 5. 2021)

¹⁷ <https://www.kras.hr/datastore/filestore/17/Godisnje-izvjesce-2017.pdf> (20. 5. 2021)

energijom. Potrošnja gradske vode ukazuje na to da je manja za 3,3% u usporedbi sa prethodnom godinom. Isto tako, zemni plin bio je manji za 1,8% nego u prethodnoj godini.¹⁸ Kraš je u 2019. godini provodio najbolji nivo po pitanju kvalitete. U izvještaju je iskazano kako svi certifikacijski upravni posjeti provedeni su s najvišim ocjenama i potvrđene su norme ISO 9001, 14001 i HACCP, IFS, Koser i Halal certifikat. Kraš prepoznaje važnost brige za okoliš certificiranjem sustava upravljanja okolišem prema normi ISO 14001 i sustava upravljanja energijom prema normi ISO 50001.¹⁹ Navedeni sustavi su dokumentirani što olakšava brz i djelotvoran pregled u radne procese i procedure. Drugim riječima, to se odnosi na praćenje kvalitete proizvoda, praćenje i mjerenje ciljeva, upravljanje rizicima, praćenje emisije u okoliš i slično. Sve informacije koje se prikupe se dokumentiraju i mogu poslužiti kao dokaz usklađenosti aktivnosti sa zahtjevima normi. Može se reći da na taj način poduzeće stvara povjerenje za poslovne partnere, ali i šire zajednice. Isto tako, tome i pridonose stručni timovi za specifična područja poput tima za rizik, tim za okoliš i slično. Jedna od ključnih vrijednosti je energija za poslovanje društva te ima važan utjecaj na rješavanje ekonomskih, okolišnih i društvenih pitanja unutar društva. Kada dolazi do velike potrošnje energije ona nastoji prouzrokovati gubitke za prirodu i pad za veću populaciju radi iskorištavanja resursa i slično. Poboljšanjem energetske učinkovitosti Kraš daje snažan prinos snižavanju potrošnje električne energije i sprječavanju njihovih negativnih učinaka primjene i potrošnje. Za poduzeće Kraš može se reći kako teži savjesnom mišljenju prema okolišu i energetskom gospodarenju. Osim toga, poduzeće sustavno unapređuje, oblikuje i pospješuje sustave upravljanja okolišem u skladu s normom ISO 14001.²⁰ Dio u izvještaju o poslovanju iz 2019. godine pokazuje kako okolišni indikatori se redovito bilježe i dostavljaju nadležnim tijelima i na taj način oni postaju javni i dostupni svima koji su zainteresirani za takav dio poslovanja. Može se zaključiti da poduzeće uspješno primjenjuje te pridržava se zakona i pravila i na to ukazuje izostanak bilo kakvih tužbi, novčanih kazni u izvještaju. Izvještaj o potrošnji energiji obuhvaća potrošnju električne energije i zemnog plina. Tehnološke otpadne vode prethodno se pročišćavaju, a nakupljeni sloj svakodnevno se odstranjuje, a otpadne vode kontinuirano reguliraju. Naime, treba istaknuti da najznačajniji postotak u neopasnom otpadu pripada recikliranom papiru i ljepenki, otpadni metal, reciklirana folija i neprikladni materijali za potrošnju ili preradu. Kao posljedica izgaranja zemnog plina dolazi do izravnih emisija u zrak koje se koriste za proizvodnju sekundarnih energenata. Kako bi se održali potrebni klimatski

---

¹⁸ <https://www.kras.hr/datastore/filestore/86/Kras-godisnje-izvjesce-za-2018.godinu.pdf> (20. 5. 2021)

¹⁹ <https://www.kras.hr/hr/o-nama/nase-odgovornosti/zastita-okolisa> (21. 5. 2021)

²⁰ https://www.kras.hr/datastore/filestore/91/ISO-14001_2015-Certifikat_HR.pdf (21. 5. 2021)

uvjeti u radnim prostorima upotrebljavaju se rashladni uređaji pri čemu za svoje djelovanje upotrebljavaju tvari koje se odrazuju na ozonski sloj. Ovlašteni ugovorni partneri zaduženi su za održavanje tih uređaja koji između ostalog imaju odgovornost, na prirodni način uskladištiti zamijenjene radne tvari. Izvještaj pokazuje da u analiziranom periodu nije bilo prekomjernih izlivanja kemikalija sa štetnim djelovanjem na ozonski sloj, a emisije u zrak su u granicama dopuštenih vrijednosti u skladu sa zakonom.²¹ Na temelju navedenoga može se reći kako u 2019. godini Kraš je održavao najviše standarde kvalitete i pridržavao se strogih kriterija te zahvaljujući aktivnostima koje uspješno provode potrošači im redovito daju dobre ocjene.²² Bitno je reći kako ključan aspekt profesionalnog poslovanja je sigurnost potrošača. Tijekom odabira dobavljača sirovina i ambalaža i njihovog angažiranja u lanac opskrbe Kraša, procjenjuje se posjeduje li dobavljač međunarodne certifikate koji se vežu uz sigurnost hrane i očuvanje prirode. Prema navedenome se može reći koliko je poduzeće odgovorno po pitanju zaštite i očuvanja te koliko je pažljivo kada se radi o odabiru dobavljača. Naime, održivi razvitak i zaštita okoliša odrednice su svih koncepta poslovanja i nastanka poduzeća. Razmišljajući o poslovanju na društveno odgovoran i osviješten i dugoročan princip, vodeći se time Kraš je odlučio izgraditi vlastiti „Ekopark“ koji je smješten u blizini Zagreba. Posjedi koji se nalaze tamo govore ekopriču od drvenih kućica koje služe za smještaj stotinjak osoba, zatim restorana pa sve do domaćih životinja, tj. krava koje olakšavaju bavljenje ekološkim stočarstvom. Čitavo imanje je nositelj ekološkog certifikata pa prema tome određeni prostori izgrađeni su isključivo od prirodnih materijala, stabla i kamena, a poljoprivredno uzgajanje se odrađuje prema najvišim standardima organskog uzgoja.²³

Poduzeće u središtu očuvanja okoliša upravlja segmentima okoliša kako bi spriječio pojavu loših učinaka, a uz to primjenjuje osnovne pravilnike i pravila postavljenih ciljeva sistema upravljanja okolišem sukladno s normom ISO 14001. Kada se radi o praćenju nastanka proizvoda pokreće se briga o ekološki shvatljivim energentima i ambalažnim proizvodima. Isto tako, Kraš je osvojio 1998. godine Eko Oskara, ta nagrada je dokazala visoku ekološku osviještenost radnika poduzeća te su ostvarivali postavljene ciljeve zaštite okoliša na svim područjima (Krmpotić, 2019). Naime, može se reći kako poduzeće ispunjava sve zahtjeve vezane za zakone, pravila i zadataka koncepta gospodarenja i to sve zbog onemogućavanja štetnih učinaka (Kovačević, 2019). Međutim, aktivnosti koje se pojavljuju u

---

²¹ <https://www.kras.hr/datastore/filestore/10/KRAS-godisnje-izvjesce-za-2019.godinu.pdf> (28. 5. 2021)

²² <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca?y=2019> (28. 5. 2021)

²³ <https://www.kras.hr/datastore/filestore/86/Kras-godisnje-izvjesce-za-2018.godinu.pdf> (28. 5. 2021)

poduzeću odnose na upravljanje otpadom, reduciranje negativnih emisija u zrak, vodu i tlo, ali potrošnja energije i navedene aktivnosti provode se kontinuirano uz stalna poboljšanja.

Kraš svoju ekološku politiku u funkciji održivog razvoja primjenjuje sukladno s normom ISO 14001 i to na način da prije svega, treba razumijeti okoliš i upravljanje aspektima i definiranje zadataka za unaprijeđenje funkcioniranja na prirodu, treba stvoriti politiku okoliša i prioritete te najvažnije, neprekidno unaprijeđivati vlastiti sustav upravljanja s glavnim prioritetom smanjivanja učinaka na okoliš (Krmpotić, 2019). Isto tako, poduzeće posvećuje pažnju i energetske učinkovitosti gdje nastoji doprinositi boljoj primjeni dostupnih energenata, boljoj produktivnosti, manjem ispravanju kemijskih spojeva i ostalih loših učinaka na prirodne resurse (Kovačević, 2019). Poduzeće Kraš je uvelo normu ISO 50001 koja im uvelike pomaže u poboljšanju energetske učinkovitosti i korištenju energije. Ako dođe do prevelike potrošnje energije, mogu nastati razne nepogode za okoliš i veći gubici za lokalnu zajednicu zbog gubljenja ekoloških resursa te prinos rizicima globalnog zatopljenja i ozonskih rupa. Poduzeće u sklopu strategije okoliša i energetske djelotvornosti, određuje zadatke koji se konstatno kontroliraju i ocjenjuju. Ciljevi se nadgledaju i analiziraju te utvrđivaju pomoću planova samodiscipline, unutarnje procjene, procjene kod dobavljača, kontrole i prosudbe vanjskih nezavisnih standardiziranih tijela te kontinuiranih ili mogućih potrošača (Krmpotić, 2019). Rukovođenjem segmentima okoliša želi se raspoznati i spriječiti teže rizike, a i poboljšati važne prilike koje se odražuju na prirodu. Kraševa politika zaštite okoliša sastoji se od nekoliko ciljeva, a to su:

- prihvaćanje Ustava uz pridržavanje i primjenjivanje regionalnih zakonskih i drugih prijedloga
- gospodarenjem aspektima okoliša želi se spriječiti negativan utjecaj na prirodu,
- definiranjem osnovnih i individualnih ciljeva sa određenim planovima za njihovu implementaciju
- onemogućavanje i smanjenje zagađenja na području njegovog stvaranja,
- uporaba moderne tehnologije u sustavima, prihvatljivim za prirodu
- upravljanjem otpadnim materijalima sukladno s prihvaćenim regulativama
- razumna upotreba svih varijanti izvora energije.²⁴

U okviru donesenih strategija kvalitete, strategije okoliša i strategije energetske djelotvornosti poduzeće definira zadaće politike koji se neprekidno nadziru, uspoređuju i proučavaju. Koncept se cijelo vrijeme nadgleda i utvrđuje pomoću programa samodiscipline, unutarnje

---

²⁴ https://www.kras.hr/datastore/filestore/91/Politika_okolisa_rev.5_hr.pdf (30. 5. 2021)

procjene, procjene kod dobavljača, kontrole i odluke vanjskih nezavisnih standardiziranih tijela i ponekad redovitih ili eventualnih potrošača (Krpmotić, 2019).

Kraš želi stvoriti koncept balansirano razvitka odnosa sigurnosti nabave energijom, održivosti i zaštite okolišom pa s toga energetska politika poduzeća odnosi se na:

- uvažavanje Ustava, primjenjujući ustanovni zakon i druge pojedine uredbe
- racionalno korištenje prirodnih izvora energije i sirovina
- gospodarenje izvorima energije s namjerom dugotrajnog snižavanja potrošnje energije i suzbijanja nepovoljnog učinka na prirodu
- primjenjivati inovativne tehnologije metoda, vještina i iskustva sa svrhom postizanja konstatnih unaprijeđenja energetske kompetencija kako kratkotrajnih tako i dugotrajnih ciljeva
- provođenje edukacija za ojačanje energetske djelotvornosti.²⁵

6.3. Interpretacija rezultata i prijedlozi za poboljšanje

Prema prethodno navedenim podacima treba naglasiti kako poduzeće brine o zaštiti okoliša u svome poslovanju i to dokazuje da u izvještaju iz 2017, 2018 i 2019 nije zabilježena ijedna izrazita situacija negativnih tvari u zrak, tlo ili vodu, nije zabilježen ni jedan slučaj svjesnog pogoršanja ili zagađivanja proizvoda i isto tako nije zabilježena ijedna pritužba stanovništva na aspekte okoliša. Stoga se može reći kako profitabilno posluje poduzeće Kraš vodeći računa o očuvanju okoliša. Uspoređujući potrošnju električne energije, ona je u 2019. godini bila veća nego u prethodnoj godini, dok potrošnja zemnog plina je manja u usporedbi s prethodnom godinom, a u 2017. godini zemni plin bio je manji nego u 2018. godini te potrošnja vode je također bila manja u usporedbi na 2018. godinu. Isto tako za sve navedene godine vođena je evidencija o okolišnim indikatorima, napravljeni su svi potrebni dokumenti koji se dostavljaju ovlaštenim ministarstvima državne vlasti i dostupni su svima na uvid. S obzirom na provedenu analizu poduzeća, bitno je naglasiti kako iz godine u godinu tvrtka uspješno posluje te teži stalnom napredovanju. Izvještaj iz 2017., 2018. i 2019. godine pokazuje da nije bilo nikakvih negativnih promjena koje bi utjecale na okoliš i slično.

Važno je naglasiti kako danas ne vodi se briga o očuvanju okoliša, prirodnih resursa, ali međutim Kraš predstavlja jednu od cijenjenijih poduzeća u Hrvatskoj, pogotovo jer zadovoljava i jamči kvalitetu, vodi brigu o očuvanju okoliša, potrošnji energije te je ekološki osviješteno. Uspješnost poduzeća pokazuje to što posjeduje certifikate prema normi ISO

---

²⁵ https://www.kras.hr/datastore/filestore/91/Energetska-politika_hr-rev.1.pdf (30. 5. 2021)

9001. Osim toga, poduzeće posjeduje i norme ISO 9001 ISO 14001, ISO 50001 te iz toga se može vidjeti koliko zapravo poduzeće pokazuje želju za stalnim poboljšanjem te napretkom u pogledu zaštite okoliša, zdravlja i sigurnosti.

Može se reći kako je Kraš izgradio pozitivan imidž koji nudi visoko kvalitetne proizvode te stalno radi na usavršavanju proizvoda i osmišljavanju novih promocija. Poduzeće svojevrijedno donosi odluku da pridonosi učinkovitijem, privlačnijem i ljepšem okolišu te s druge strane može se reći kako takvih poduzeća sve više u Hrvatskoj raste tokom godina. Prema tome, još jedan od prijedloga bi bio da poduzeće poboljša svoje tržišne učinke na način da oblikuje proizvod ili uslugu koja će biti ekološki produktivnija u odnosu na ostala konkurentna tržišta te na temelju toga može se proizvesti i snažniji marketing. Kako je već spomenuto, poslovanje Kraša temelji se na načelima održivog razvoja i čiste proizvodnje te posluje pozitivno već godinama i primjenjuje sva pravila u skladu sa zakonom i načelima. Kao što je napomenuto, posebnu pozornost daje kod procesa razvoja novih proizvoda u smislu utjecaja prirode i prirodnih izvora, a kroz ulaganje u nove tehnologije radi se na podizanju razine energetske učinkovitosti. Osim toga, radi se na snižavanju upotrebe ambalaže te uporabi ambalaže od prerađenog materijala. Kontinuirano se prati potrošnja vode i energije, a rezultati su veoma zadovoljavajući pa s toga može se zaključiti kako poduzeće uspješno upravlja svojim aktivnostima. S obzirom da Kraš proizvodi razne proizvode hrane usredotočen je na discipliniranu strategiju zaduženu za prehranu ljudi, pouzdanost brandova i zaposlenika i očuvanje okoliša. Proizvodnja hrane često je uvjetovana većim razinama otpada te isparavanjem štetnih kemikalija u atmosferu i vodu te zbog toga je potrebno koristiti razne dozvole i strogo poštivati zakone. Naime, kontrola povezana uz zdravlje, sigurnost i zaštitu okoliša zahtijeva strože uvjete, javlja se veliki rizik kazni regulatora, prema tome Kraš pokušava sve izmjene održavati i biti usklađen sa svim direktivama. Isto tako, poduzeće vrlo pažljivo odabire zaštitne omotače kojim se obavlja proizvod. Osim toga, pretežno su usredotočeni na kartonske ambalaže i upravo to pokazuje da su ekološki osvješteni. Dakle, utjecaj na okoliš treba biti reduciran razumnom primjenom resursa, odlaganjem smeća, ponovom upotrebom, reciklažom i slično.

Teško je istaknuti nešto što bi trebalo podići na višu razinu jer poduzeće je vrlo uspješno i znaju da upravljanjem okolišem i prirodom mogu ostvarivati pozitivne učinke, a vrlo vjerojatno da će tako nastaviti i u budućnosti. Navedene su samo uspješne stavke, ali jedan od prijedloga koji bi dobro utjecao na poslovanje je da primjerice poduzeće pokrene jedan odjel koji će biti posebno zadužen za društveno odgovorno poslovanje poduzeća da bi se na taj način mogla ostvariti kvalitetnija djelotvornost i angažiranost. Naime, Kraš u

osnovnoj metodi razvitka novijih proizvoda pokušava umanjiti učinke na prirodu i prirodna bogatstva te se konstatno vodi briga na snižavanju količine otpada i ambalaže. Na kraju kad se promotre sve aktivnosti i razine implementacije može se zaključiti kako poduzeće uspješno posluje i provodi svoje strategije i aktivnosti na dobro strukturiran način vodeći računa o zaštiti okoliša i prirodi te tajna uspjeha stoji u održavanju okoliša i prirodnih dobara. Naime, poduzeće Kraš moglo bi biti uspješan primjer i ostalim poduzećima koja u svom poslovanju ne obraćaju toliku pozornost na očuvanje okoliša te ne provode norme poput ISO 140001 ili ISO 50001. Primjerice kada bi poduzeće uvelo u svoje poslovanje jednu od navedenih normi i započelo brigu o očuvanju okoliša ujedno bi došlo do pozitivnog poslovanja poduzeća te bi se na taj način poboljšao imidž. Poduzeće Kraš jedan je od pozitivnog primjera koji provodi politiku zaštite okoliša i na taj način pridonosi boljim rezultatima poput smanjenja otpada, poboljšana kvaliteta rada te poboljšano zadovoljstvo i povjerenje kupaca.

7. ZAKLJUČAK

Održivi razvoj predstavlja postupak čiji je primarni cilj očuvanje balansa u svijetu prateći gospodarske, socijalne i ekološke utjecaje s osnovnim zadatkom, a to je opće dobro za cijelo čovječanstvo i buduće naraštaje. Nastankom ekološke politike istovremeno se razvijala svijest o ograničenosti prirodnih resursa. Politika zaštite okoliša predstavlja odnos ljudi prema prirodi i zaštiti okoliša i njihov način postupanja i čuvanja od zagađenja.

Kada je riječ o održivom razvoju i ekološkoj politici može se reći kako se navedeni pojmovi međusobno isprepliću i povezuju. Naime, ekološka održivost u svijetu je neophodna te kao takva povećava potrebe ljudi zaštitom mnogih energenata koje se upotrebljavaju za ljudske potrebe, dok s druge strane javlja se gospodarska održivost koja obuhvaća prirodni, društveni i ljudski kapital. Danas očuvanje prirode postaje globalni problem i iziskuje globalna rješenja pa prema tome održivi razvoj i ekološki sustavi trebali bi biti u ekološkoj ravnoteži.

Analizom ekološke politike u funkciji održivog razvoja na konkretnom primjeru poduzeća Kraš d.d. može se reći kako poduzeće svoje poslovne procese bazira na strategijama održivog razvoja te uspješno posluje i provodi politiku zaštite okoliša. Poduzeće ostvaruje pozitivan doprinos očuvanju okoliša te može biti poslužiti kao primjer ostalim poduzećima koja u svom poslovanju ne vode računa o zaštiti okoliša te nemaju implementirane norme poput ISO 140001 i ISO 50001. Ovim radom i primjerom poduzeća Kraš želi se doprinijeti poticanju svijesti ljudi o važnosti očuvanja okoliša i unaprijediti brigu za okoliš, potaknuti ostala poduzeća koja još nisu da počnu provoditi strategije zaštite okoliša kako bi im to pomoglo da postignu bolje i efikasnije rezultate u svom poslovanju. Na kraju može se zaključiti kako politika okoliša i održiv razvoj imaju zajednički cilj, a to je da štite okoliš i riješavaju prijetnje kako bi se budućim i novim naraštajima koji dolaze mogao omogućiti siguran i zdrav život.

8. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Blewitt, J. (2017): Razumijevanje održivog razvoja, Zagreb
2. Bešker, M. (2005): Politika okoliša, Zagreb
3. Briški, F. (2017): Zaštita okoliša, Zagreb
4. Bilas V, Franc S, Ostojić, R. (2017): Višedimenzionalost održivog razvoja, Zagreb
5. Carter, N. (2004): Strategije zaštite okoliša, Zagreb
6. Cifrić, I. (2000): Okoliš i održivi razvoj, Zagreb
7. Črnjar, M. (2002): Ekonomika i politika zaštite okoliša, Zagreb
8. Črnjar, M. (1997): Ekonomija i zaštita okoliša, Zagreb
9. Herceg, N. (2013): Okoliš i održivi razvoj, Zagreb
10. Kordej-De Villa, Ž., Stubbs, P., Sumpor M. (2009): Participativno upravljanje za održivi razvoj, Zagreb

Članci objavljeni u časopisima:

1. Cifrić, I. (2001): Ekskurs o održivom razvoju, Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja, Vol. 10, No. 3, str.157-179
2. Cifrić, I. (2000): Održivi razvoj i strategija zaštite okoliša, Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja Vol . 9 No. 3, str.233-248
3. Drljača, M. (2012): Koncept održivog razvoja i sustav upravljanja, Međunarodni skup Nedelja kvaliteta, Kvalitet i izvrsnost, Vol 1. No 1-2, str. 20 -26
4. Jakšić, A., Ham, M., Redek, T. (2010): Sreća i ekološka svjesnost- čimbenici održivog razvoja, Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business and Economic Issues, Vol. 23, No. 2, str. 467-481
5. Kordej De Villa, Ž. (2003): Formuliranje i provođenje politike zaštite okoliša: primjer Hrvatske, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet-Zagreb, str. 226
6. Lay, V. (1993): Koncept održivog razvoja – neke pretpostavke ostvarivanja, Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja Vol. 2 No. 3. , str. 377 – 388
7. Nekić, B., Krajnović, A. (2014): Politika zaštite okoliša u RH nakon pristupanja Europskoj uniji, Tranzicija, Vol.16 No. 34, str. 39-58

8. Samuelsson Pramling, I. (2013): O konceptu održivog razvoja, Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima Vol.19 No. 74, str. 2-5
9. Smolčić Jurdana, D., Korošec, L. (2013): Politika zaštite okoliša - integralni dio koncepcije održivog razvitka Europske unije, Ekonomski pregled, Vol. 64 No. 6, str. 605-629

Članak objavljen u zbornicima radova:

1. Ofak, L. (2016): Uspostavljanje i zaštita ekološke mreže Natura 2000 u Europskoj uniji i Hrvatskoj, Zbornik radova pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 53 No. 2, str.623-646

Radovi objavljeni na internetskim stranicama:

1. Andročec, D. (2016): Analiza utjecaja politike zaštite okoliša EU na politiku zaštite okoliša Republike Hrvatske. Diplomski rad, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:2088/preview> (24.3.2021)
2. Blagojević, M. (2019): Politika zaštite okoliša. Diplomski rad, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:2088/preview> (24.3.2021)
3. Čizmić, M. (2014): Relevantne značajke zaštite okoliša Republike Hrvatske. Diplomski rad, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:2088/preview> (24.3.2021)
4. Djogaš, M. (2020): Analiza fiskalnog učinka politike zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj. Diplomski rad, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:2088/preview> (30.3.2021)
5. Horvat, S. (2016): Politika zaštite okoliša EU. Diplomski rad, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:2088/preview> (30.3.2021)
6. Jerković, V. (2020): Ekonomski instrumenti za zaštitu okoliša u RH. Završni rad. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:2088/preview> (2.5.2021)
7. Jularić, L. (2014): Ekonomski značaj okoliša u regionalnom razvoju Republike Hrvatske. Diplomski rad. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:2088/preview> (2.5.2021)
8. Krmpotić, P. (2019): Osiguranje kvalitete u poslovnica Kraš. Završni rad, <https://repositorij.veleri.hr/islandora/object/veleri%3A1610/datastream/PDF/view> (2.5.2021)

9. Kovačević, N. (2019): Analiza financijskih izvještaja društva Kraš d.d. Diplomski rad, <https://repositorij.unin.hr/islandora/object/unin%3A3058> (10.5.2021)

Internetski izvori:

1. Što je održivi razvoj?: <http://lora.bioteka.hr/sto-je-odrzivi-razvoj/> (24. 3. 2021)
2. UNEP (Program ujedinjenih naroda za okoliš): <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/medjunarodna-suradnja/unep-program-ujedinjenih-naroda-za-okolis/1134> (24. 3. 2021)
3. Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj: <https://dop.hr/komisija-gro-harlem-brundtland/> (24. 3. 2021)
4. Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj: <https://dop.hr/komisija-gro-harlem-brundtland/> (27. 3. 2021)
5. Društveno odgovorno poslovanje i održivi razvoj: <https://dop.hr/odrzivi-razvoj/> (27. 3. 2021)
6. Održivi razvoj: porijeklo, koncept, karakteristike, stubovi, ciljevi: <https://bs.warbletoncouncil.org/desarrollo-sustentable-4007> (27. 3. 2021)
7. Koncept održivog razvoja: <http://www.ra-igra.hr/koncept-odrzivog-razvoja/> (27. 3. 2021)
8. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova –Održivi razvoj: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/> (27. 3. 2021)
9. Politika zaštite okoliša: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir> (15. 4. 2021)
10. Održivo korištenje prirodnih resursa: <https://www.hbor.hr/tema/zastita-okolisa-odrzivi-razvoj/> (15. 4. 2021)
11. Europska agencija za okoliš: <https://www.eea.europa.eu/hr/publications/eea-i-eionet-strategija-za> (2. 5. 2021)
12. Zelena infrastruktura: bolji život uz rješenja koja se temelje na prirodnim načelima: <https://www.eea.europa.eu/hr/articles/zelena-infrastruktura-bolji-zivot-uz> (12.5. 2021)
13. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja – Zavod za zaštitu okoliša i prirode: <http://www.haop.hr/> (13. 5. 2021)
14. Kraš grupa: <https://www.kras.hr/hr/o-nama/o-nama/kras-grupa> (20. 5. 2021)

15. Kraš godišnje izvješće za 2019. godinu: <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca?y=2019> (20. 5. 2021)
16. Zaštita okoliša: <https://www.kras.hr/hr/o-nama/nase-odgovornosti/zastita-okolisa> (20. 5. 2021)
17. Kraš godišnje izvješće za 2017 godinu:
<https://www.kras.hr/datastore/filestore/17/Godisnje-izvjesce-2017.pdf> (20. 5. 2021)
18. Kraš godišnje izvješće za 2018 godinu:
<https://www.kras.hr/datastore/filestore/86/Kras-godisnje-izvjesce-za-2018.godinu.pdf> (20. 5. 2021)
19. Zaštita okoliša: <https://www.kras.hr/hr/o-nama/nase-odgovornosti/zastita-okolisa> (21. 5. 2021)
20. Potvrda o odobrenju: https://www.kras.hr/datastore/filestore/91/ISO-14001_2015-Certifikat_HR.pdf (21. 5. 2021)
21. Kraš godišnje izvješće za 2019 godinu:
<https://www.kras.hr/datastore/filestore/10/KRAS-godisnje-izvjesce-za-2019.godinu.pdf> (28. 5. 2021)
22. Kraš godišnje izvješće za 2019 godinu: <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca?y=2019> (28. 5. 2021)
23. Kraš godišnje izvješće za 2018 godinu:
<https://www.kras.hr/datastore/filestore/86/Kras-godisnje-izvjesce-za-2018.godinu.pdf> (28. 5. 2021)
24. Politika okoliša Kraš d.d.:
https://www.kras.hr/datastore/filestore/91/Politika_okolisa_rev.5_hr.pdf (30. 5. 2021)
25. Energetska politika Kraš d.d.: https://www.kras.hr/datastore/filestore/91/Energetska-politika_hr-rev.1.pdf (30. 5. 2021)

9. POPIS ILUSTRACIJA

Slike:

1. Slika 1. Temeljne sastavnice održivog razvoja
2. Slika 2. Glavni uzročnici degradacije okoliša
3. Slika 3. SWOT analiza stanja zaštite okoliša u RH
4. Slika 4. Logo poduzeća Kraš d.d.

Tablice:

1. Tablica 1. Razlike između održivosti
2. Tablica 2. Ciljevi održivog razvoja – Agenda 2030
3. Tablica 3. Pregled akcijskih programa Europske unije
4. Tablica 4. Načela održivog razvoja i zaštite okoliša

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 5

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, MONIKA ŠIMEK

izjavljujem da sam autor/ica završnog/diplomskog rada pod nazivom

ANALIZA EKOLOŠKE POLITIKE U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA NA PRIMJERU

KRAŠ D. D

Svojim vlastoručnim potpisom jamčim sljedeće:

- da je predani završni/diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija,
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje sam u svom radu koristio/la, jasno navedeni i označeni u tekstu te u popisu literature,
- da sam u radu poštivao/la pravila znanstvenog i akademskog rada.

Potpis studenta/ice

Monika Šimek

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 6

**ODOBRENJE ZA POHRANU I OBJAVU
ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA**

Ja MONIKA ŠIMEK

dajem odobrenje za objavljivanje mog autorskog završnog/diplomskog rada u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Veleučilišta u Virovitici te u javnoj internetskoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice bez vremenskog ograničenja i novčane nadoknade, a u skladu s odredbama članka 83. stavka 11. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17).

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog završnog/diplomskog rada. Ovom izjavom, kao autor navedenog rada dajem odobrenje i da se moj rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim:

- a) široj javnosti
 b) studentima i djelatnicima ustanove
 c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

Potpis studenta/ice

Monika Šimek

U Virovitici, 21. 6. 2021.

*U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem završnom/diplomskom radu, podnosi se pisani obrazloženi zahtjev.